

ΛΥΤΡΩΜΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΧΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Γ. ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗΣ

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΥΝΤΑΙ

Τεῦκρος Ἀνθίας
Ν. Κατηφόρης
Ἀναστ. Δοίβας
Θρ. Λάσκος
Κλάρα Τσέκιν
Γ. Σταμπολῆς
Ἀ. Κέστλερ
Ε. Τζωρτζάκης

Τ. Μαυροκέφαλος
Γ. Μουτάφης
Γιάννης Μηλιάδης
Κ. Γεωργίου
Γ. Μυλωνογιάννης
Γ. Δημητριάδης
Παν. Σπάλας

ΑΘΗΝΑ 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1933
ΓΡΑΦΕΙΑ ΓΑΜΒΕΤΑ 1

ΧΡΟΝΟΣ Α΄.—ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 2
ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΧΜΕΣ 5

ΛΥΤΡΩΜΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΣΥΝΤΑΧΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

ΓΙΑΓΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗΣ
ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΝΟΣ ΣΠΑΛΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΓΑΜΒΕΤΑ 1 — ΑΘΗΝΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ	ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ	ΔΡΑΧ. 50
	ΕΞΑΜΗΝΗ	» 25
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ	ΔΟΛ. 1

ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΧ. 5

Ἐπιστολές—Ἐμβάσματα: Γιάγκον Δημητριάδην Γαμβέτα 1 — Ἀθήνα

ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΙ ΑΝΔΡΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ

Σ. Π. ΣΤΑΥΡΙΤΗ

ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 76.

ΑΡΣΑΚΕΙΟΝ

Εἶνε ἐκ τῶν Καταστημάτων ποῦ παρέχουν τὴν ἀπόλυτον ἐγγύ-
ησιν εἰς τὸν ἀγοραστήν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν τιμὴν καὶ ποι-
ότητα τῶν ἐμπορευμάτων.

Τυπογραφεία «ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ» Ἀλατσάτων 9 Πειραιᾶς

ΕΙΡΩΝΙΑ ΜΕ ΜΑΣΚΑ

Ἔνα κοπάδι μεγαλόσκημοι ἀφεντάδες
ἀπάνωθὲ σου πάντα στέκουν ἀγριεμένοι,
καὶ σὺ—γελοῖος φασουλῆς—
τοὺς ὑπακούεις μὲ δουλοπρέπεια.

Σμάζεσαι μ' ἀηδία καὶ τρομάξεις
στὸ κάθε βήξιμό τους.
Τὴν κάθε κίνησή τους μὲ δειλία
κρυφοκοιτᾷς,
γιατὶ θαρρεῖς πὼς θὰ σοῦ ποῦν
τώρα, σὲ λίγο, εἴτε κι' ἀργότερα:
— «Εἶσαι ἀκατάλληλος
δι' αὐτὴν τὴν ἐργασίαν!» —

Κι' ὅταν γελοῦν, χαμογελᾷς καὶ σὺ.
Τάχα γιατί;
Ἦ! γιὰ νὰ δείξεις πὼς τοὺς παρακολουθεῖς
καὶ πὼς:
— «Ὁ σκύλος ἀλυχτάει ἐκεῖ ποῦ τρώγει». —

Μὰ ποιὸς τὸ ξέρει τάχα κι' ἂν τὸ γέλιο
ἐκεῖνο, ποῦ διαγράφεται στὶς ἄκρες τῶν χειλιῶν σου,
δὲν εἶναι μιὰ εἰρωνία τραγική,
μιὰ εἰρωνία μὲ μάσκα;

ΤΕΥΚΡΟΣ ΑΝΘΙΑΣ

ΟΜΑΔΙΚΟ ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΡΙΟ

“Ολος ο “Ομιλος μας της εργατικής Βοήθειας ήταν εκεί.

Δέν έλειπε πορά ένας... ‘Ο Βαγγέλης! Σίγουρα κοιμότανε ακόμα... Δούλευε ο φουκαράς, διορθωτής σε μια έφημερίδα και του ήτανε τών αδυνάτων αδύνατο να ξυπνήσει το μεσημέρι, πού είχαμε πει να μαζευτούμε. ‘Ωστόσο, αυτή τη φορά μάς είχε δώσει το λόγο του:

—Θα ξυπνήσω μακάρι κι’ αν μου βάλουε βουλοκέρι στα μάτια...

‘Ετσι άταχος ήτανε και στις συνεδριάσεις του ‘Ομίλου, πού τις κάναμε πάντα μεσημέρι. Και τη φορά πού άποφασίσαμε να επισκεφτούμε τους φυλακισμένους μας ομαδικά, ήρθε, άφοδ περάσαμε πιά την ήμερησια διάταξη κι’ επέσαμε στα «διφορα ζητήματα».

—Τι άποφάσεις πήρατε;

‘Ενθουσιάστηκε σαν άκουσε την άποφασή μας για το ομαδικό επισκεπτήριο.

Οί μαζικές επισκέψεις μας στις φυλακές, πού σπρίζουν χιλιάδες άγωνιστές του προλεταριάτου δυνάμωσαν, χωρίς άλλο, την κίνησή μας πού κάναμε για τη Γενική άμνηστεια.

—Λοιπόν! Δύο παρά τέταρτο στου Συγγροδ μπροστά. Σύμφωνοι;

—Σύμφωνοι!

Μά δέ φάνηκε ούτε στις δυο παρά τέταρτο, ούτε στις δυο ακόμα...

‘Η πόρτα της φυλακής άνοιξε! Περάσαμε άπό τους πρώτους. Μπροστά ο Γραμματέας μας, ένα παιδί οικοδόμος. Στην τρίχα ήτανε με το κόκκινό του το γραβατάκι. Πίσω του έμεις οί άλλοι!

Οί φύλακες έτοιμοι για το «καθηκον».

—‘Ερευνα;

‘Ερευνα!

Πιστόλια; Μαχαίρια, Μπόμπες; Δυναμίτες; Τίποτα... Κι’ οί φύλακες, σά να στενοχωριότανε, πού δέ μάς έβρισκαν «άνατρεπτικά σύνεργα». Ξάφνου έκαναν την «ανάκλυψη» πάνου σ’ ένα τσαγκάρη.

Ξυραφάκι!

—‘Απαγορεύεται;

Φοβούνται με τόν ίσκιο τους...

Στό διάολο σαχλαμάρα...

Περνούσαμε ένας-ένας στα γρήγορα. ‘Αλλά μάς χασομέρησε ο Μαστροκώστας, ο μαραγκός! ‘Ητανε λίγο χοντρούλης ο καημένος, είχε και καράφλα—τόν πήρανε τά χρόνια!

—Μωρέ ροδχα είναι σάς λέω...

—Νά τ’ άνοιξουμε!

‘Ηταν το δεματάκι μας, πού πηγαίναμε στή κολλητίβα. Είχε μέσα και κάτι τρόφιμα! Είχε και βιβλία δικά μας! Τόν τύπο μας «Ρίζους», «Δελτίο» «Κομέπ» και τ’ άλλα.

—Κι’ αυτά; Έκανε άλλη «ανάκλυψη» ο φύλακας.

—‘Η κολλητίβα κατάχτησε το δικαίωμα να διαβάξει, μουρμούρισε ο Μαστροκώστας άγριεμένος.

—Αυτό θάν το δούμε..

Στέλνει ένα φύλακα στο Διευθυντή. Νά επιτρέψουν; ‘Ο φύλακας γυρίζει πίσω.

—‘Οχι!

Νέα μέτρα!

Κι’ έμεις νέες κινητοποιήσεις, νέους άγώνες! Γιατί, να κόβεις το διάβασμα άπό το σύντροφο φυλακισμένο, είναι, σά να του κόβεις το φως του...

‘Ο Κώστας βλαστήμησε μέσα του.

—Τί λές;

—Περί άνέμων και ύδάτων...

Ξάφνου ένας φύλακας, με κερκυραϊκή μιλιά, βγάξει μιά φωνή:

—Μωρέ! Που μαζευτήκανε τόσοι;

Είδαμε, αλήθεια, δξω άπό την πόρτα ένα σωρό δικούς μας. Τους είχαμε δει κι’ άπό πριν. Μά τώρα είχανε μαζευτεί κι’ άλλοι...Και, καθώς στριμώνονταν στην πόρτα, φαινότανε ακόμα πιδ πολλοί. Την άποφαση για το ομαδικό επισκεπτήριο, φαίνεται, δέν την πήρε ο δικός μας ‘Ομιλος μονάχα.

Οί φύλακες άνησύχησαν. ‘Αλλά μεις, πού ή έρευνά μας τέλειωσε, τραβήξαμε στο «επισκεπτήριο».

—Ποιόν θέλετε; ρωτοϋν τόν Κώστα.

—‘Ολους...

—Ποιους όλους;

—‘Ολους τους σύντρόφους μας...

—‘Α, κομμουνιστές...είστε!

—Δέ σ’ άρέσει δηλαδή;

Μά ο Γραμματέας έβαλε τέλος στον καυγά.

—‘Εγώ, είπε, θέλω το Φαρίκα...

Και τώρα πεταχτήκαμε οί άλλοι. ‘Ενας ζητούσε τοϋτον, άλλος εκείνο. Πετούσαμε ό όματα στο βρόντο. Διατυπώσεις, βλέπεις! Οί σύντροφοι πού ζητήσαμε ήρθανε!

‘Α, πώς χαιρότανε ή καρδιά σου να τους βλέπεις! Οί άλλοι κρατούμενοι ήτανε κατσούφηδες, λυπημένοι! Τοϋτοι οί δικοί μας—άλλο πράμα! Ταμάτια τους έλαμπαν, τά πρόσωπά τους έφεγγαν. Στην δψη τους ήτανε ζωγραφισμένη ή πίστη κι’ ή θέληση! Στά μέτωπά τους βασίλευε ή περιφάνεια για τη φυλακή τους! ‘Α μωρέ Βαγγέλη πού είσαι να τους δεις...

Νά πώ την αλήθεια, χωρίς να ντρέπουμαι. Λυπόμουνα τους φυλακισμένους, πού δέν ήτανε δικοί μας. Μιλούσαν ένας-ένας χωριστά, άλλος

Και μιλήσαμε με τους δικούς μας τόσο γκαρδικά, αλήθεια, πού ήταν με τη γυνσικά του, άλλος με κάποιο φίλο του. Κανεις άπ’ αυτούς δέν είχε τη χάρη τών δικών μας! ‘Ομαδικό επισκεπτήριο, σοδ λέει. Που να κάμουνε οί καταχραστες ομαδικό επισκεπτήριο, στο Γαλόπουλο, άς πούμε...

να παραξενεύεσαι, κύριε Γαλόπουλε. Να σημειώσεις πώς πολλούς άπ’ αυτούς δέν τους ξέραμε, ούτε στή φάτσα! ‘Ακουστά τους είχαμε! Και να δεις! Μιλήσαμε σαν παλιοί φίλοι, τί λέω! Σάν αδέρφια! Τι; Για τό κίνημα...Την τρομοκρατία της φυλακής τους. ‘Ακους εκεί να τους άπαγορεύουνε τόν τύπο.

Κι’ ύστερα δέν ήτανε μόνο αυτοί, πού καλέσαμε έμεις! Στο μεταξύ έρχότανε κι’ άλλοι κι’ άλλοι. Οί σύντροφοι πού έφταναν άπόξω καλούσανε όλο και νέους! Δέ μιλούσαμε πιά με τοϋτον ή με κείνο... ‘Αλλά μ’ όλους μαζί... Δέν είμαστε έμεις, έγώ και τοϋτος... Είμαστε όλοι ένα κομάτι άπό την τάξη μας, πού ήτανε ακόμα δξω άπό τη φυλακή κι’ έδειχνε την ταξική της άλληλεγγύη με κείνους πού ήτανε μέσα. Κι’ εκείνοι δέν ήτανε άτομα χωριστά ο καθένας! ‘Ο Γιώργος, ο Παύλος. ‘Ητανε το φυλακισμένο κομάτι της τάξης μας. Και τους βλέπαμε σαν ένα κομάτι άπό τόν ίδιο μας τόν έαυτό...

Μέσα στο πνεϋμα της συντροφικότητας, πού μάς τύλιγε όλους και μάς άνάσταινε την καρδιά μας, πού ήτανε βαρειά άπό τη σκλαβιά, είχαμε γίνει όλοι—επισκέπτες και κρατούμενοι—ένα κουβάρι. Μόνο πού έμεις φορούσαμε τις τραγιάσκες μας και ξεχωρίζαμε. Το «επισκεπτήριο» πού ήτανε φκιασμένο για λιγοστους επισκέπτες είχε πλημμυρίσει άπό τις προλεταριακές μας μπλουζες. Μιά πυκνή μάζα είχαμε γίνει όλοι, μιá μάζα φοβερή με διακόσια κεφάλια και τετρακόσια μάτια...

Οί «φιλήσχοι» καταχραστες με τις γυναϊκες τους έφυγαν άπό το «επισκεπτήριο».

—Αυτοί οί εργάτες αγάπη μου, μπορεί να μάς κολλήσουν καμιά ψείρα...

Τί λόγος! Και τί θα γίνουν τότε τά άβρά κορμιά τους, πού συνήθισαν να είναι ψείρες στο κορμύ του εργάτη; Είχανε βγει, λοιπόν, δξω στο δι-

άδρομο. Μά κι' οί δικοί μας δέ χωροῦσαν ὄλοι μέσα..

“Ὅσο ἡ ὥρα περνοῦσε, τόσο καί οί συζητήσεις, πού γίνονταν ἀπὸ ἐπισκέπτες καί κρατούμενους γυρίζανε στὸ ἴδιοζήτημα: Γιά τὴν ἀπαγόρευση τοῦ τύπου, πού ἔκανε ὁ Διευθυντής ἀπὸ σήμερα. Πολλοὶ φώναζαν! Ἔλεγαν γιὰ τὰ διαβήματα, πού θάκαναν οί ὄμιλοι...

Ἀπὸ κάμποση ὥρα οί φύλακες ὄλο καί μᾶς γυρόφερναν καί μᾶς κοιτοῦσαν φοβισμένα. Αὐτὸ τὸ ὀμαδικὸ ἐπισκεπτήριο τοὺς ἦρθεν ταμπλάς. Ἐνας ἀρχιφύλακας μᾶς κοιτοῦσε πολλή ὥρα σὰ νὰ μᾶς μετροῦσε πόσοι εἴμαστε! Κι' ὁ διευθυντής τῶν φυλακῶν πέρασε, ἔτσι, τάχα τυχαῖα κι' ἔρριξε μιὰ ματιὰ. Δὲν ἦταν ζήτημα πὼς κάτι μαγεῖρευναν αὐτοὶ οί μυστήριοι.

Σὲ μιὰ στιγμή πεντέξη φύλακες πέρασαν ἀναμεσὸ μας.

—Ἀνεβήτε πάνω, φώναζαν στοὺς φυλακισμένους!

—Πῶς, τέλειωσε; Ἡ ὥρα δὲν πέρασε ἀκόμα!

Μά οί φύλακες ἐνδιαφέρονταν γιὰ τὸ «κοινόν».

—Εἶναι κι' ἄλλος κόσμος πού θέλει ἐπισκεπτήριο. Δὲν εἴσατε μόνο σεις.

—Κι' ἀρχισαν νὰ ξεχωρίζουν τοὺς φυλακισμένους ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

—Ἐμπρός...

—Ἐμπρός!

Ἐάφνου ἀκούστηκε ὁ προλεταριακὸς χαιρετισμὸς πρὸς τὰ θύματα... Ἐνας μόνος ἀρχισε, μὰ ὄλοι τὸν ἀκολουθήσαμε. Ὅλοι μὲ μιὰ φωνή, σὰν ἕνας ἄνθρωπος, ὄλοι! Μὲ μιὰ καρδιά ματωμένη ἀπὸ ἀγανάκτηση, μὲ τὸ στήθος φουσκωμένο ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τοὺς συντρόφους μας. Ἡ φυλακὴ ὄλη σείστηκε ἀπὸ τὸν κεραυνὸ τοῦ τραγουδιοῦ μας.

Ἐπέσατε θύματα ἀδέρφια ἐσεῖς σὲ τίμιος καί ἄνισος ἀγῶνας...

Οἱ φύλακες ἀπόμειναν σὰν ἀποβολῶμενοι. Οἱ ξένοι κρατούμενοι στάθηκαν πέρα μ' ἕνα φόβο μυστι-

κὸ. Μὲ τὸ τραγοῦδι μας οὐρλιαζε, ἀπὸ τὰ σπλάγχνα μέσα τῆς ἐργατίας, ὁ καὺμὸς τῆς κι' ἦταν ἡ φωνὴ τῆς φοβερῆς σὰ βροντῆ, κοφτερῆ σὰ λεπίδι. Ὡ! ποιά μάνα τραγοῦδησε μὲ τόση ὀργή καί τόσο πάθος τὰ χαμένα τῆς παιδιὰ, παρ' ὅσο ἡ ἐργατιά τὰ δικά τῆς! Πέρα ἀπὸ μᾶς, ὄξω στὴν πόλη καί πέρα ἀπὸ τὴν πόλη ο' ὄλες τίς πόλεις τῆς χώρας καί τὰ χωριά τῆς καί πέρα ἀπὸ τὴν χώρα ἀκόμα, στίς ἄλλες χώρες, σ' ὄλη τὴ γῆ... μουντζούρηδες προλετάριοι, λασπωμένοι ἀγρότες, φτωχοὶ διανοούμενοι σηκώνονται μαζί μας καί χαιρετοῦσαν κείνους πού ἦταν σὲ

ὕγρὸς φυλακὲς σκοτεινές...

Κι' ὕστερα... Σὰν τὸ τραγοῦδι μας τέλειωσε, μὲ τὴν τελευταία τὸ ὑλέξη, καί μείναμε ὄλοι μπροστὰ στὴν ἄβυσσο τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, πού ἄνοιξε στὴν ψυχὴ τοῦ καθενός, αὐθόρμητα ὄλοι μαζί μ' ἕνα στόμα φωνάξαμε:

—Ζήτω ἡ Γενικὴ Ἀμνηστία...

Μέσα στὰ «γεια σας, γεια σας σύντροφοι», πού ἀρχίσαμε κατόπι νὰ λέμε, δίνοντας τὰ χέρια στοὺς φυλακισμένους μας, τοὺς δώσαμε τὴ μεγάλη ὑπόσχεση.

—Θὰ παλαίψουμε γιὰ τὴ Γενικὴ Ἀμνηστία...

Ὡ! Καμμιά ἀπόφαση τοῦ ὀμίλου μας δὲ νοιώσαμε ποτὲ νὰ σφραγίζεται μὲ τόσο πυρωμένα χνάρια στὴν ψυχὴ μας, ὄσο αὐτὴ Γενικὴ Ἀμνηστία...

Βγαίναμε δυὸ—δυὸ...

Οἱ φύλακες δὲ μᾶς ἔψαχναν πιά στὸ κορμί, μήπως κρύβαμε τίποτε, μὰ στὴ φάτσα... μήπως ἦταν κανεὶς φυλακισμένος ποῦφευγε μαζύ μας!

Κι' ἀπ' ὄξω—ἄλλο τοῦτο πάλι! Μᾶς περίμεναν δυὸ ἀποσπάσματα ἀπὸ πολιτάρχους! Μωρὲ μπράβο κύριε Διευθυντά! Εἶχε λάβει τὰ μέτρα του! Μᾶς παραλάβαιναν ἐκεῖνοι κι' ἀπὸ τὸν ἕναν στὸν ἄλλο, μᾶς ἔστελναν στίς πιὸ διαφορετικὲς διευθύνσεις, νὰ μᾶς χωρίσουν! Δὲν ἔπρεπε

νὰ βγοῦμε ὄλοι μαζί, μὰ χωρισμένοι. Ἐνα-ἕνα δὲ μᾶς φοβοῦνται ἀλήθεια! Μὰ ὄλους μαζί μᾶς τρέμουν! Γι' αὐτὸ ὁ Μάρξ εἶπε: Προλετάριοι ὄλου τοῦ κόσμου ἐνωθῆτε!

Ἡ μπουρζουαζία ἄν μποροῦσε νὰ ρίξει ἕνα σύνθημα στὸ προλεταριάτο εἶναι αὐτό:

—Προλετάριοι ὄλου τοῦ κόσμου... χωριστῆτε!

Μά...δὲ σφάξαν, πὲς τῆς!

Τὴν ὥρα πού ἀνεβαίναμε ἐμεῖς

στὸ τράμ νὰ γυρίσουμε πίσω, ὁ Βαγγέλης... κατέβαινε!

—Δὲ σὰς εἶπα πὼς θάρθω;

—Ἀνέβα πάνου γρήγορα! Τελειώσαμε. Πάντα σου ὁ ἴδιος...

Κι' ὅταν τοῦ εἶπαμε τί ἔγινε βλαστήμησε τὸν... ὕπνο κι' εἶπε:

—Ὁ ὕπνος εἶναι ὁ καλλίτερος σύμμαχος τῆς μπουρζουαζίας...

N. ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ

Η ΝΥΧΤΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΝΥΧΤΙΟΥ

Στὸ ἀντικρινὸ ρολοῖ τοῦ τοίχου, βλέπω τὴν ὥρα: μισή—

Τὸ καφενεῖο θὰ ἐρημώσει, οἱ ἄνθρωποι θὰ κοιμηθοῦν, κ' ἡ νυχτερίδα θὰ φτάσει.

...νὰ τη! πού τρύπωσε, μὲ κακεντρέχεια, μὲ μαύρη σκέψη, μαῦρο σπαθί...

Στὸ παλιό, ξαγρυπνησμένο καφενεῖο, ἕνας ἄνθρωπος γράφει:— κάποιος ἄρωμα διατηρεῖ, μιὰ ἀνάμνηση γιασεμιοῦ, ἕνα ξεχασμένο κῆπο.

Τὸ θέμα τῆς βραδιάς του ἦταν τὸ αἰώνιο μηδέν,— τὸ θέμα τῆς κάθε βραδιάς του.

Τὸ ρολοῖ, τὸ γνώριμο, προχωρεῖ, σύμβολο στὴ φυγὴ μας, στὸν ἀποχωρισμὸ μας.

“Ὡρα καλὴ! διαβατάρικα, αἰνιγματικά πουλιὰ, ὥρα καλὴ!— —

Μὰ! ἡ νυχτερίδα δὲν ἀκούει ἀπ' αὐτὰ— Μὲ τὸ σπαθί τῆς στὸν ἄγερα κοφτερό, θὰ κτυπηθεῖ μὲ τὸ δικό τῆς τὸν ἐχθρό.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΡΙΒΑΣ

ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΕΙΠΑ: «Συντρόφισσα πονώ· μὰ αὐτός ὁ πόνος μου δὲν εἶναι πόνος· σὰν τὸν κάθε πόνου ὡς τώρα· εἶν' ἕνας πόνος νέος, πού σὰν μαῦρο σύννεφο μόνιμα πιά σκεπάζει τῆς ψυχῆς τὴ χώρα!...

Δὲν πάσχω ἐγώ· μ' ἀπ' τὸν καιρὸ πού ἐντὸς μου ἐπέδραμεν ὅμοια ὡς Σιμουὴν ἢ νέα Θρησκεία κι' ὄλα ἀλλάξαν, χωρὶς νὰ νοιώσω πῶς καὶ πότε, μέσα μου πρωτόγονοι καὶ πλήθιοι πόνοι τῶν μαζῶν... κατασταλάξαν!...

Κι' ἔκτοτε πάσχω ἀφάνταστα· κι' αὐτός ὁ πόνος μου μοῦχει τὰ κύτταρα νεκρώσει ἀπ' ἄκρου σ' ἄκρη· καὶ νοιώθω ἕνα ποτάμι νὰ πηγάζει μέσα μου πού θέλει νὰ ξεσπάσει σ' ἕνα αἰῶνιο δάκρυ!...

Κι' ἦρθα σὲ σένα ἀπόψε, ὦ στοργικὴ Συντρόφισσα, τὴν καταθλιπτικὴ μου Πίεση ν' ἀλαφρύνεις, Γι' αὐτὸ, τοὺς τρόπους σου, τὰ λόγια σου, τὰ χάρδια σου, κάνε πραῦντικά σὰν μιὰ ἔνεση μορφίνης!...

ΚΙ' ΕΙΠΕΣ: «Αὐτὰ ἔναι ΤΡΙΧΕΣ ὅπως λὲς κι' ἐσύ, ἢ ἂν θὲς ἀλλοιῶς κουτορωμαντισμὸς περίσος. Ἕνας ἀγῶνας θέλει νεῦρα, πάθος, κίνηση, καὶ θέλει ἀκόμα ὀργή, κι' ἐκδίκηση καὶ μίσος!...

Μὰ πρὸ παντός δὲν θέλει κλάψες... Κι' ἂν φαντάζεσαι πῶς μὲ τὰ μέσα αὐτὰ, φτωχέ μου, θὰ παλαιψεις, γύρνα καλλίτερα στὴν Ντονκιχωτικὴ σου ἀποστολὴ τῆ Ντουλτσινέα στὰ Ἰσπανικά σου κάστρα νὰ γυρέψεις!...

Κι' ἄσε μας ἡσυχους ἐμᾶς ν' ἀγωνιζόμαστε μ' ὅτι δυναμικὸ διαθέτει ὁ ἑαυτός μας γιὰ τὴν ἀλήθεια, κι' ἂν θὰ πρέπει νὰ προσφέρουμε γι' αὐτὴν... καὶ τὴ στερνή ρανίδα τοῦ αἵματός μας.»

—Σώπασες... καὶ μοῦ φάνηκες ἴδια μιὰ Λούξεμπουργκ σ' αὐτὴ τὴ φλογερὴ προφητικὴ σου πόζα. Καὶ τότε, σὰν νεκρὸς ἀναστημένος, σοῦεἶπα τρέμοντας: «Ἄμποτες νὰ γεινόμουν ἕνας Λήμπνεχτ... Ρόζα!»

ΟΡΕΣΤΗΣ ΛΑΣΚΟΣ

Ο ΛΕΝΙΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Συνέχεια

Γιὰ νὰ μπορέσει νὰ φτάσει ἡ Τέχνη στὸ λαὸ, κι' ὁ λαὸς στὴν Τέχνη, πρέπει πρῶτα ἀπ' ὅλα ν' ἀνυψώσουμε τὴ γενικὴ πνευματικὴ στάθμη. Ποιὰ εἶναι, σχετικὰ μ' αὐτό, ἡ κατάσταση στὴ χώρα μας; Εἶσαι, Κλάρα, γεμάτη ἀπὸ θαυμασμὸ γιὰ τὸ τεράστιο ἐκπολιτιστικὸ ἔργο πού ἔχουμε συμπληρώσει ἀπὸ τὸν καιρὸ πού πήραμε τὴν ἐξουσία. Χωρὶς ἀμφιβολία, μπορούμε νὰ ποῦμε χωρὶς νὰ παραπαινευτοῦμε, πῶς ἔχουμε πολλὰ καταφέρει ἀπὸ τούτῃ τὴν ἀποψη. Δὲν ἔχουμε «κόψει κεφάλια» ὅπως μᾶς κατηγοροῦνε ὄλου τοῦ κόσμου οἱ ἀντιδραστικοί, μὰ ἔχουμε κάνει καὶ κάτι καλύτερο, ἔχουμε ρίξει καὶ τὸ φῶς στὰ κεφάλια...

Ἔχουμε ξυπνήσει κι' ἐρεθίσει στοὺς ἐργάτες καὶ στοὺς χωρικοὺς ἄπειρες πνευματικὲς ἀνάγκες, πού πρέπει νὰ τὶς ἀντιμετωπίσουμε. Κι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ γίνῃ μόνο μέσα στὴν Πετρούπολη καὶ τὴ Μόσχα ἢ μονάχα στὰ βιομηχανικὰ κέντρα, μὰ καὶ στὶς ἐπαρχίες καὶ στὰ χωριά ἀκόμα. Καὶ εἴμαστε ἕνας λαὸς φτωχός, πάρα πολὺ φτωχός!..

Πολεμήσαμε πεισματικὰ τὸν ἀναλφαβητισμὸ. Ἰδρύσαμε βιβλιοθήκες καὶ «παραπήγματα ἀνάγνωσης» σὲ μεγάλες καὶ μικρὲς πόλεις καὶ σ' ὄλα τὰ χωριά. Διοργανώνουμε διάφορα μαθήματα. Δίνουμε καλὲς θεατρικὲς παραστάσεις καὶ συναυλίες. Στέλνουμε σ' ὅλη τὴ χώρα «μορφωτικὰ συνεργεῖα» καὶ «φορητὲς ἐκθέσεις». Ἀλλὰ, τὸ ξαναλέω, τί εἶναι ὄλα τούτα γιὰ τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων πού στερηθῆκανε καὶ τὶς στοιχειωδέστερες γνώσεις τῆς πρῶτου πρωτόγονης ἀγωγῆς;

Ἐνῶ στὴ Μόσχα δέκα χιλιάδες

ἄνθρωποι σήμερα κι' ἄλλες δέκα αὔριο θὰ μεθύσουνε στὸ θέατρο μ' ἕνα μεγαλόπρεπο θέαμα. ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά ὅμως ἡ Τέχνη πού θὰ διαλαλήσουνε μὲ μεγάλες κραυγὲς ἑκατομμύρια ἄνθρωποι, εἶναι νὰ μάθουνε νὰ συλλαβίζουνε, νὰ γράφουν τ' ὄνομά τους καὶ νὰ λογαριάζουνε σωστά. Τέχνη γι' αὐτοὺς, εἶναι νὰ μάθουνε ὅτι ἡ γῆ εἶναι μιὰ σφαῖρα κι' ὄχι ἕνας δίσκος, ὅτι τὸ σύμπαν διέπεται ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς νόμους καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν «οὐράνιο πατεροῦλη ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, τοὺς μάγους καὶ τὶς μάγισσες ἀπὸ τὴν ἄλλη.»

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, γράφει ἡ Κλάρα Τσέτκιν, τὸν διάκοψα παρατηρώντας τοῦ πῶς δὲν πρέπει νὰ παραπονεῖται γιὰ τὸν ἀναλφαβητισμὸ, γιατί ἡ ἐπανάσταση προφύλαξε τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότες ἀπὸ τὸ δηλητήριο τῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας. «Ἡ προπαγάνδα καὶ ἡ ἐνεργητικότητά σας πέφτει σὲ παρθένο χωράφι», τοῦ εἶπα.

«—Ναί, αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, ἀπάντησε ὁ Λένιν, ἀλλὰ μόνο μὲ ὄρους, ἢ ἀκριβέστερα γιὰ μιὰ κάποια περίοδο ἀπὸ τὸν ἀγῶνα μας. Ὁ ἀναλφαβητισμὸς συμβιβάζοτανε, βέβαια, μὲ τὴν πάλη μας γιὰ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας, γιατί τότε πρῶτευε ἡ ἀνάγκη νὰ συντρίψουμε τὴν παλιὰ κρατικὴ μηχανή. Ἀλλὰ ἑκαταστρέψαμε, λοιπὸν, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ καταστέψουμε; Ἐκαταστρέψαμε, γκρεμίζαμε, γιὰ νὰ χτίσουμε μιὰ Κοινωνία τελειότερη, ἀνώτερη, δικαιότερη. Ὁ ἀναλφαβητισμὸς, λοιπὸν, δὲν συμβιβάζεται καθόλου μὲ τὶς ἀνοικοδομητικὲς μας προσπάθειες! Καθὼς κι' ὁ Μάρξ τ' ὀχπεῖ ἡ ἀνοικοδόμηση πρέπει νὰ νῆται τὸ ἐργατῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν, ἐγὼ προσθέτω καὶ τῶν χωρικῶν, νὰ

θέλουν να λευτερωθούν. Το Σοβιετικό μας σύστημα τους διευκολύνει. Χάρι σ' αυτό, χιλιάδες εργαζόμενοι μαθαίνουν τώρα μέσα στο σοβιέτ την ανοικοδόμηση, βρίσκονται κεί άνδρες και γυναίκες «στην άκμή της ηλικίας» καθώς λένε στον τόπο σας. Για μ'ας, αυτό θέλει να πεί, ότι οι περισσότεροι τους μεγαλώσανε στο παλιό καθεστώς, κι' επομένως χωρίς εκπαίδευση και μόρφωση κανένας είδους. Έργάζονται τώρα με πάθος και με άμιλλα ποιός θα γίνει καλύτερος. Κάνουμε την ειλικρινέστερες προσπάθειες για να μπορέσουμε να πάρουν μέρος στη Σοβιετική εργασία όσο το δυνατό πιο πολλοί άντρες και γυναίκες κι' έτσι να μορφωθούνε πραχτικά και θεωρητικά. Μά παρ' όλα αυτά δε μπορούμε να ικανοποιούμε με την προσωπική μας ικανότητα τις διαχειριστικές και ανοικοδομητικές μας ανάγκες. Γι' αυτό είμαστε υποχρεωμένοι να δεχόμαστε τις υπηρεσίες γραφειοκρατών και το παλιό σύστημα και φοβόμαστε μήπως κατηντήσουμε να γραφειοκρατηθούμε. Μισώ τη γραφειοκρατία. Όχι άτομικά τους γραφειοκράτες. Αυτοί μπορεί να είναι παιδιά αξίας. Μά μισώ το σύστημα. Παραλύει και διαφθείρει εκ των άνω προς τα κάτω. Για να υπερνικήσουμε το γραφειοκρατικό σύστημα διοίκησης και να πετύχουμε την οριστική του κατάργηση, πρέπει να ρίξουμε τις φωτεινές ακτίνες της αγωγής και της εκπαίδευσης, όσο μπορούμε πιο φαρδεια στις λαϊκές μάζες, εκεί που έχει ρίξει το μελάνι της ή καπιταλιστική σουπιά. Και ποιές είναι οι προοπτικές μας για το μέλλον; Έχουμε δημιουργήσει μεγαλοπρεπέστατα εκπαιδευτήρια κι' έχουμε πάρει μέτρα, για να μπορούν οι νέοι προλετάριοι και αγρότες να διδάσκονται, να μελετούν, να επιδίδονται μόνοι τους στη μόρφωσή τους. Μά εδώ πέρα βρίσκεται το ζήτημα που μ'ας βασανίζει: «τί είναι όλα τούτα μπροστά

σε τόσοσους και τόσοσους ανθρώπους-τίποτα. Χρειάζονται ακόμα πολλά, για να νάχουμε αρκετούς παιδικούς κήπους, παιδικά σπητσια, δημοτικά σχολιά. Έκατομμύρια παιδιά μεγαλώνουνε χωρίς ανατροφή, χωρίς μάθηση. Μεγαλώνουνε μέσα στην ίδιαν άγνοια, στην ίδιαν έλλειψη μόρφωσης που μεγάλωναν οι πατέρες των κι' οι γιαγιάδες των. Πόσα ταλέντα δεν πνιγήκανε σαν τσαλαπατημένοι σπόροι!

Είναι φριχτό έγκλημα κατά της προοδεύουσας γεννιάς και μια κλοπή που γίνεται στο Σοβιετικό κράτος, το κράτος που μεταμορφώνεται σε κοινωνία κομμουνιστική, είναι μεγάλος κίνδυνος για το μέλλον».

«Ξαίρω καλά. Υπάρχουν άνθρωποι που έχουν πεισθεί ειλικρινά ότι μπορούνε να ξεπεράσουν τις δυσκολίες και τους κινδύνους της στιγμής με το «άρτο και θεάματα». Ψωμί, χωρίς άμφιβολία. Θεάματα, αν το θελήσουνε!

Αλλά δεν πρέπει να ξεχνά κανείς ότι τα θεάματα του τσίρκου δεν είναι αληθινή Τέχνη, δεν είναι μεγάλη Τέχνη. Δεν είναι παρ'α μια διασκέδαση λιγότερο ή περισσότερο ώραία.

Δεν πρέπει να ξεχνά κανείς, πως οι εργάτες και οι αγρότες μας δεν είναι μίζεροι, δεν είναι Ρωμαϊκός δ'χλος. Δεν είναι το κράτος που τους συντηρεί, μά είνε αυτοί που με τη δουλιά τους συντηρούνε το κράτος. Έκαναν την επανάσταση, μά για να την υπερασπίσουν υποβλήθηκαν σε θυσίες που δεν έχουν τις όμοιές τους στον κόσμο, χύσανε ποτάμια το αίμα. Οι εργάτες κι' αγρότες μας αξίζουν περισσότερο από θεάματα, έχουν δικαίωμα στην αληθινή μεγάλη τέχνη. Γι' αυτό πρέπει πριν απ' όλα, να σκορπίσουμε όσο μπορούμε πιο φαρδεια τη λαϊκή εκπαίδευση και αγωγή. Η παιδεία είναι που αναγνωρίζει ότι πρώτα απ' όλα πρέπει να εξασφαλίσουμε το ψωμί και, ή ίδια είναι που θα δημιουργή-

σει το αναγκαίο έδαφος για έναν εκπολιτισμό, το έδαφος που θα σπρώξει σε μια αληθινά νέα Τέχνη, αληθινά μεγάλη, σε μια Τέχνη κομμουνιστική, που θα δημιουργήσει άλλες μορφές για ένα νέο περιεχόμενο.

Υπάρχουν εκεί για τους διανοούμενούς μας άπειρες ασχολίες, που είναι επίσης γονιμότητες. Αν νοιώσσουμε τούτη την προσπάθεια και την πραγματοποιήσουμε, θα πεί πως πληρώσανε το χρέος τους στην προλεταριακή επανάσταση, στην επανάσταση που τους άνοιξε, όπως σ' όλους, όλες τις μεγάλες πόρτες, που τους λευτέρωσε και τους έβγαλε από την άθλια κατάσταση που ήταν υποχρεωμένοι να ζούνε.»

Έδω τελειώνει η συνδιάλεξη Λένιν—Τσέκιν για την Τέχνη και τον πολιτισμό.

Ζωηρή έντύπωση μου κάμανε, γράφει η Τσέκιν, οι δηλώσεις του Λένιν για την Τέχνη, τον πολιτισμό και τη δημόσια εκπαίδευση.

«Με ποιά ειλικρίνεια και ποιά θερμή αγαπή το λαό της εργατιάς! Νά η σκέψη που μου πέρασε απ' το μυαλό όταν ξανάρθανε τα λόγια του στο έρεθισμένο απ' την ψυχρή νύχτα κεφάλι μου. Και να βρίσκονται άνθρωποι, που να νομίζουνε τούτο τον άνθρωπο για μια ψυχρή σκεπτόμενη μηχανή, για έναν άκαμπο, χαλύβδινο φανατικό γεμάτο από φορμούλες που δε βλέπει στους ανθρώπους παρ'α τις «ιστορικές κατηγορίες» και τους μεταχειρίζεται στα σχέδιά του και στους αγώνες του έτσι ψυχρά σανάτανε βόλοι!»

(Μεταφραστής) Γ. ΜΟΦΩΡΗΣ

ΕΡΓΑΤΕΣ

Όταν οι εργάτες έτρωγαν το γευστικό ψωμί τους κι' ο θόρυβος των μηχανών για λίγο είχε σωπάση σε μια γωνιά σκεπτόμουνα τι κόπο το κορμί τους θα νοιώθη όλο δουλεύοντας ώστόσο να γεράση.

Όλων η μοίρα να μοχθούν, μά πιότερο η δική τους βαρεία, τους δόλιους που κρατεί της φάμπρικας τη βράση καθημερινά, μονότονα, με πόνους άμετρήτους λίγο φαί καθένας τους με ιδρώτα να προφτάση.

Έκλαιγα, στέναζα βουβά κοιτάζοντας πως τρέχαν άπαυδισμένοι, τα φτωχά τσανάκια τους να πάρουν με την έληά και το τυρί στην πάψη να γουστάρουν.

Κι' αναρωτιόμουν πως μ' αυτά μπορούσανε κι' άντέχαν στο καταθλιπτικό, σκληρό τρυπάνισμα του κρότου και της μαυρίλας το μπουχό, της βρώμας και του χνώτου.

Γ. Κ. ΣΤΑΜΠΟΛΗΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ "ΝΑΜΑΤΣΑ,, ΚΑΙ "ΟΥΡΑΤΣΑ,, ΛΑΪΚΟ ΤΟΥΡΚΟΜΑΝΙΚΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

(Τό διηγείται ο Α. Κέστλερ).

Τό παραμύθι τής Ναμάτσι και Ουράτσα και γιά τό πώς πέθανε ο Άλλάχ ανήκει στα καινούργια λαϊκά παραμύθια που ξεφύτρωσαν αυθόρμητα έπειτα απ' την έπανάσταση σ' όλους τους λαούς τής κεντρικής Άσίας. Έχουν την παλιά ανατολίτικη τέχνη του παραμυθίου και δείχνουν δυό κύριες τάσεις: Πρώτα τό μίσος που από αιώνες μαζεύονταν στους λαούς αυτούς ενάντια στη θρησκεία κι' έπειτα την άπολυθέρωση και ίσοτιμία τής γυναικας.

...Μια φορά κι' έναν καιρό, τότε που δεν είχαν προσηλυτισθή όλοι οι Τουρκομάνοι απ' τό Ίσλάμ, ήθε ένας που τον λέγανε Άλη Μπερντι καβάλλα στο μουλάρι του, στη Μπουχάρα. Πήγε στην αγορά, μπήκε σ' ένα καφενέ και ζήτησε τσάι και μέλι. Άλλά ο κάφετζής είπε στον Τουρκομάνο:

«Σήμερα δεν έχουμε ούτε τσάι ούτε μέλι, σήμερα έχουμε μόνο Ναμάτσι (προσευχή) και Ουράτσα» (νηστεία). Και σ' όλους τους καφενέδες πήρε την ίδια απάντηση. Σήμερα υπάρχει μόνο Ναμάτσι και Ουράτσα.

Ο Άλη Μπερντι θύμωσε και σταμάτησε τον πρώτο Μούλλαχ που συνάντησε στο δρόμο και τον ρώτησε:

«Κύριε, πές μου, τι είναι αυτά τά Ουράτσα και Ναμάτσι, που όλοι μου λένε και κανένας δεν μου δείχνει;»

Ο Μούλλαχ είδε πώς ο Άλη Μπερντι δεν καταλάβαινε τίποτα από πράγματα τής θρησκείας και άρχισε να του διηγείται πώς όποιος κρατάει την Ουράτσα και τη Ναμάτσι πηγαίνει στον παράδεισο, όπου υπάρχει άφθονο ψωμί και μέλι και γυναίκες, όπου δεν είναι ανάγκη να εργάζεται, και όπου όλοι ζούνε στη χαρά και στην άφρονισιά.

Όταν ο Άλη Μπερντι άκουσε αυτές τις θανμάσιες ύποσχέσεις, άρχισε να παρακαλάει τον Μούλλαχ να του πουλήσει λίγες Ουράτσες και λίγες Ναμάτσες και τράβηξε τό πουγγί του απ' την τσέπη του.

Ο Μούλλαχ ήταν, καθώς όλοι οι άγ-

θροποι τής θρησκείας, άπληστος γιά λεφτά! Και σαν είδε πώς ο Τουρκομάνος μας δεν καταλάβαινε και πολν απ' αυτά τά πράματα του είπε:

«Καλά, θα σου πουλήσω λίγες Ναμάτσες, αλλά κοστίζουν πολν άκριβά. Για να πās και συ και όλοι οι άντρες τής φυλής σου στον Παράδεισο, χρειάζεσαι Ναμάτσες που θα κοστίσουν όχι πειδ λίγο από 200 τένγκες.»

Παζαρέψανε πολλήν ώρα και στο τέλος συμφώνησαν στις 150 τένγκες. Ο Μούλλαχ ύποσχέθηκε να συναντήσει την άλλη μέρα τον Άλη Μπερντι στην πλατεία και να του δώσει τις Ναμάτσες.

Ο Μούλλαχ πήγε σπίτι του, πήγε ένα πεπόνι, τουάνε μια τρούπα, τ' άδειασε από μέσα και έβαλε εκατό σφιγγες. Έπειτα τ' άκλεισε πάλι καλά με τό κομματάκι που είχε κόψει.

Όταν την άλλη μέρα συναντήθηκαν στην πλατεία, έδωσε στον Άλη Μπερντι τό πεπόνι και του είπε:

«Όταν ξαναγυρίσεις στον τόπο σου φώναξε όλους τους ηλικιωμένους άντρες και πές τους να γδυθούν και να μαζευτούν γυμνοί σε μια άδεια και σκοτεινή κάμαρα. Όταν μαζευτούν όλοι, σπāsε τό πεπόνι και όλοι σας θάχετε τις Ναμάτσες σας και τις Ουράτσες σας.

Έπειδή όμως βέβαια ανάμεσά σας θάνε και άμαρτωλοί, πρέπει να βάλεις έξω από την πόρτα τής κάμαρας δυό γερούς άντρες να φυλάνε και στην ανάγκη να χτυπήσουν όποιον θέλει να φύγει

απ' την κάμαρα.»

Ο Άλη Μπερντι είπε χίλια φαριστώ στον Μούλλαχ, αλλά πριν φύγει τον ρώτησε ακόμα γιατί οι Ναμάτσες και οι Ουράτσες κάνανε τόση φασαρία μέσα στο πεπόνι;

Ο Μούλλαχ είπε πώς μέσα στο πεπόνι ήταν διάφορες Ναμάτσες, μικρές και μεγάλες, και πώς οι μεγάλες δασκάλευαν τις μικρές. Έπειτα τούδωσε την εύλογία του Άλλάχ και ο Άλη Μπερντι καβάλλησε τό μουλάρι του και τράβηξε γιά τό χωριό του.

Όταν έφτασε στο σπίτι του, έτρεξε γρήγορα να κάνει ότι τούπε ο Μούλλαχ. Και όλοι οι άντρες του χωριού μαζεύτηκαν σε μια σκοτεινή κάμαρα, βγάλανε τά ρούχα τους, μόνο οι γυναίκες και τα παιδιά μείνανε στο σπίτι. Ο Άλη Μπερντι ήταν τόσο ανυπόμονος που δεν περίμενε να μπουν όλοι στην κάμαρα κι' έτρεξε πρώτος. Τότε οι άλλοι που ήταν ακόμα έξω φοβήθηκαν πώς θαρχόντουσαν πολν άργά και δε θάβρισκαν πειά καμιά Ναμάτσα, κι' άρχισαν στην κάμαρα και οι δυό φρουροί απόξω κλείσανε άπάνω τους την πόρτα. Μα ήταν τόσο σκοτεινά μέσα τήν κάμαρα, που κανένας τους δεν καταλάβαινε τί γινόταν. Κι' άρχισαν πρώτα να χτυπιούνται μονάχοι τους κι' έπειτα ο ένας τον άλλο, κι' άρχισε ένα άλληλοδύσημο, που παρόμοιο δεν είχε σταθεί στο χωριό. Μερικοί δοκίμασαν να φύγουν, αλλά απόξω στέκούνταν οι φρουροί με γερά μπαστούνια και τους χτυπούσαν κατακέφαλα. Και φωνάζανε, και χτυπιόντουσαν σαν τους άγριους, και κανένας δεν καταλάβαινε τί έτρεχε. Μα έπειτα οι Ναμάτσες πέσανε κι' άπάνω στους φρουρούς, κι' αυτοί άφίσανε τότε τά μπαστούνια και τ' άβηλαν στα πόδια κι' έτσι οι γυμνοί άντρες μπόρεσαν να φύγουν. Μερικοί είχαν κιόλας πεθάνει απ' τά τσιμπήματα κι' απ' τις χτυπιές, οι άλλοι τρέχανε όπου τους πήγαιναν τά πόδια τους. Μερικοί τρέξανε ως την Περσία, αλλά οι Ναμάτσες δεν τους άφιναν σε ήσυχία. Και οι γυναίκες και τά παιδιά κλαίγανε και φωνάζανε. Και ήταν μεγάλος ο θρήνος

και τό βογγητό.

Τότες κατάλαβε ο Άλη Μπερντι πώς τον κοροΐδεψε ο Μούλλαχ, και αποφάσισε να τραβήξει πάλι με τό μουλάρι του κατά την Μπουχάρα και να πάρει εκδίκηση. Και ενώ έμπαινε κιόλας στην Μπουχάρα, τότε τούρθε στο νοϋ πώς ο Μούλλαχ του είχε πεί πώς τις Ναμάτσες τις είχε βρει ο Άλλάχ και ο προφήτης Μωχαμετ, και πώς αυτοί τις είχαν διατάξει στους ανθρώπους. Γι' αυτό ο Άλη Μπερντι πήγε κατ' ευθείαν στην πλατεία, κι' άρχισε να φωνάζει πώς όποιος φέρει τον Άλλάχ και τον Μωχάμετ θα του δώσει 50 τένγκες. Τάκουσε ο Μούλλαχ που είχε πουλήσει στον Άλη Μπερντι τις Ναμάτσες, φόρεσε ένα άλλο σαρίκι γιά να μη τον γνωρίσει ο Άλη Μπερντι, τον πλησίασε και του πρότεινε να του δώσει 100 τένγκες κι' αυτός να του φέρη τον Άλλάχ και τον Μωχάμετ. Γιατί, καθώς όλοι οι άνθρωποι τής θρησκείας, ο Μούλλαχ ήταν άπληστος και φιλοχρήματος. Άρχισε τό παζάρεμμα ο Άλη Μπερντι δεν παρατήρησε πώς ήταν ο ίδιος ο Μούλλαχ, και στο τέλος συμφώνησαν γιά 75 τένγκες.

Και ο Μούλλαχ διάταξε τον Άλη Μπερντι, να πάει την άλλη μέρα έξω, μπρός στην πύλη τής πόλης, κοντά στα έρείπια του παλιού φρουρίου, κι' εκεί θα συναντούσε τον Άλλάχ και τον Μωχάμετ.

Πήγε την άλλη μέρα ο Άλη Μπερντι, κι' εκεί έξω απ' την πόλη είδε δυό ανθρώπους που φορούσαν τά πιό ωραία σαρίκια του κόσμου, να κάθονται άπάνω στα έρείπια. Ο ένας ήταν ψηλός ο άλλος κοντούτσικος. Άλλά δεν ήταν ο Άλλάχ και ο Μωχαμετ. Ο ψηλός ήταν πάλι ο Μούλλαχ και ο κοντούτσικος ήταν ο φίλος του. Ο Άλη Μπερντι πλησίασε στα έρείπια και ρώτησε:

«Είσαι ο Άλλάχ;»

Ο ψηλός έσκυψε τό κεφάλι.

«Κι' έσύ είσαι ο προφήτης Μωχαμετ;»

Ο κοντούτσικος έσκυψε επίσης τό κεφάλι.

Ο Άλη Μπερντι έκανε μια ύπόκληση

«Πές μου, ὦ Ἀλλάχ, εἶναι ἀλήθεια πὼς ἔχεις πολλές Ναμάτσες καὶ Ουράτσες καὶ πὼς ὅποιος τις ἀγοράζει, πάει στὸν παράδεισο;»

Ἦ Ἀλλάχ ἔγνεψε μὲ τὸ κεφάλι καὶ ὁ Μωχάμετ εἶπε:

«Βεβαιότατα.»

Ἦ Ἀλη Μπερντί ρώτησε παρακάτω:

«Παντοδύναμε Ἀλλάχ, εἶσαι σὺ ποὺ σ' ὄσους δὲ σ' ἀρέσουν στέλνεις τιμωρία, ἀρρώστεια, καὶ θάνατο;»

Ἦ Ἀλλάχ ἔγνεψε μὲ τὸ κεφάλι καὶ ὁ Μωχάμετ εἶπε:

«Βεβαιότατα.»

Ἦ Ἀλη Μπερντί ρώτησε παρακάτω:

«Παντοδύναμε Ἀλλάχ, εἶσαι Σὺ, ποὺ πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ μού σκοτώσες τοὺς δυὸ ἀγαπημένους μου γιούς, τὴ γυναῖκα μου, καὶ τὸν πατέρα μου;»

Ἦ Ἀλλάχ ἔγνεψε μὲ τὸ κεφάλι του καὶ ὁ

Μωχάμετ εἶπε:

«Βεβαιότατα.»

Ἦ Ἀλη Μπερντί πλησίασε ἓνα βήμα:

«Παντοδύναμε Ἀλλάχ, εἶσαι λοιπὸν Ἐσὺ, ποὺ σκοτώνεις τὰ ζωντανά μας, ποὺ ἐξολοθρεύεις τὴ συγκομιδὴ, ποὺ στέλνεις τὴν ξηρασία στὴ Γῆ;»

Ἦ Ἀλλάχ ἔγνεψε μὲ τὸ κεφάλι καὶ ὁ Μωχάμετ εἶπε:

«Βεβαιότατα.»

«Ἦ, τί εὐτυχισμένος εἶμαι, ποὺ στὸ τέλος βοήθα τοὺς ἐχθρούς μου καὶ μπορῶ νὰ ἐκδικηθῶ!»

Σ' αὐτὰ του τὰ λόγια ἄστραψε στὸν ἥλιο τὸ σπαθὶ καὶ τὰ κεφάλια τοῦ Ἀλλάχ καὶ τοῦ Προφήτη πέσανε κατὰχαμα.

Τότε καβαλίκεψε πάλι τὸ μουλάρι του καὶ γύρισε στὸ χωριό του.

(Μετάφραση)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΑΛΛΑΟΥΝΗ

ΟΧΕΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΚΟΙ

Καὶ μού κράζαν: Στὴ φωτιά τῶν Κουρσάρων ὁ Γιός, τὸ κρίμα τὸ μεγάλο ἄς πληρώσει, κανεῖς, κι' ἂν ἔχει δύναμη Καισάρων ἄς μὴν κοτίσει νάρθει νὰ σὲ σώσει.

Ἦσὺ τὰ δυσκοπώτερα μὲ τ' Ἄγια, τῆς πίστεως τὰ νεκτάρια πῶχαμε γιομίσει τὰ σύντριψες. Μᾶς ἔκαψες τοῦ Ὁσαννά τὰ βόγια καὶ τὰ θεῖα νάματα στοὺς δρόμους τάχεις χύσει.

Καὶ τοὺς ἀποκρίθηκα: Ὁχεντρες καὶ δράκοι γιὰ μὲ τὰ δυσκοπώτηρά σας εἶχανε φαρμάκι.

Ε. ΤΖΩΡΤΖΑΚΗΣ

ΜΙΚΡΟΑΣΤΟΙ...

Τοῦ Μικροαστοῦ τοῦ «κάπως» Νοικοκύρη τὸ φόντο... τοῦ δουλικὰ ὡς καὶ «κατὰ συνθήκην» Ἐνασμενίζεται! τοῦ «προκαταβολικῶς» καὶ «Ἐναντι τοῦ μισθοῦ...» θανείζεται! καὶ τρώει τῆς χρονικῆς (εἰς τὸ Ζυθεστιατόριον!) μὲ σκόντο...

Τοῦ Ὁχροῦ κοριτικοῦ· (ὦ! ἡ μεσαία ἡ τάξη!) ποὺ κινάει γιὰ τοῦ Διδασκαλείου τὴ Θύρα (σωστά...) τσιρίζοντας στὸ πρωῖνὸ τ' ἀγιάζει (χωρὶς παλτό!) καὶ τοῦ περνάει τὰ Ὄστα—λέξεις τῆς Βαρυγκόμιας ψιθυρίζοντας...

Τοῦ Νηροῦ—μὲ τὰ θλιμμένα μάτια του τ' ἀνέκφραστα· μὲ τὸ πολυτριμμένο του κουστοῦμι· ποὺ καιροὺς φοράει... καὶ ποὺ στὸν κατασκευαστὴ του «Υπόλοιπον» χρωστάει· μὲ τὰ λεπτά του δάχτυλα· καὶ τὰ κερένια χέρια του τὰ εὐθραυστα!

Τῆς Σνόμπ κυρίας ποὺ χωρεῖ στὸ δρόμο τῆς ὡς Ρήγισσα καὶ προσπαθεῖ τὴ φτώχεια τῆς νὰ κρύψει σιὸ «Μονταίν» τῆς [φόρεμα] ποὺ σὲ θωρεῖ «ἄφ' ὑψηλοῦ...» (Κέλ-μπουρζουᾶ!) εἶδος Βασιλίσσα· κ' εἶδοςπραματευτῆ τοῦ ἐπλούτισεν ἀπὸ φτωχοῦ ἐμπόρευμα.

Πῶς κλαίω τὴν Πλάνη στὸ ἐπίπλαστο..! Μικροαστοὶ Ἐγερτήριο! Μυριάδες δρόμους Λυτρωμοῦ Οἱ Πρῶτοι ἔχουν χαράξει καὶ πάνε...—Καὶ Σεῖς Ἐμπρός· ἀνέκκλητα κοντα—. Τὸ ν.κητήριο Σάλπισμα πάνω στὸ Ἐγὼ τ' ἀνθρώπου ἡ Κοινωνία θὰ κράξει!

ΤΑΚΗΣ ΜΑΥΡΟΚΕΦΑΛΟΣ

PRELUDIO

Στοὺς πρωτοπόρους τοῦ «ΛΥΤΡΩΜΟΥ»

Φύγαμε πιά ἀπὸ τὸ μοτίβο τῆς κοινῆς ζωῆς κι' ἓνας παλμός τῆ ζωῆς μας κυβερνάει μὲ τὸ ρυθμὸ τῶν ἐγκαθέτων πόθων μας.

...Ἦ καμπάνα χτυπάει, στὸ μεσουράνημα τῆς Σκέψης λειτουργία, πιστοὺς καλώντας κι' ὅθε καὶ μεῖς, στὴν ἀφεγγὴ νυχτιὰ τραβάμε, ἀπεγνωσμένοι στρατοκόποι, τὸν ἥλιο ποὺ ποθοῦμε ν' ἀτενίσουμε, ἀκοῦμε τὸ Ἐγερτήριο γύρω Σάλπισμα καὶ μέσα μας μιά νέα χορδὴ δονάει!

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΤΑΦΗΣ

ΤΕΧΝΗ, ΠΑΤΡΙΔΑ Κ. Τ. Λ.

Σ' ένα καινούριο περιοδικό, πού τὸ βγάζουν «νέοι», παρουσιάστηκε ἕνας νέος ἐπίσης ἐπιστήμονας—ὕφηγητής, θαρρῶ, εἶναι κι' αὐτὸς—καὶ προτείνει νὰ καταρτίσουμε «μητρῶα τέχνης». Εἶνε γεγονός ἀναμφισβήτητο πειά, ὅτι ἡ τέχνη ἔχει ὀρισμένη πατρίδα. Ἐπομένως πρέπει νὰ πολιτογραφηθεῖ καὶ ν' ἀποχτήσῃ τὰ πιστοποιητικά της «ἐν ἰάξει». Ἄν δὲν ἔχει τέτοια, πρέπει νὰ θεωρηθεῖ τουλάχιστον νόθα καὶ συνεπὼς δὲν εἶνε δυνατό νὰ τῆς ἀναγνωριστοῦν... κληρονομικὰ δικαιώματα. Τώρα, βέβαια, ὁ κ. ὕφηγητής δὲν τὰ λέει ἀκριβῶς ἔτσι, στὰ χωρατά, ὅπως κάνω ἐγώ, Ὁ ἄνθρωπος σοβαροπιάνεται—ὅπως ἀρμόζει καὶ στὸν τίτλο του—καὶ θέλει ν' ἀντιδράσῃ σὲ μερικοὺς ἄλλους ἀγράμματος—σὰν καὶ μᾶς—πού τολμοῦμε νὰ πιστεύουμε τοῦτο τὸ φοβερό καὶ τρομερό καὶ... «ἀπίστευτο» (!), ὅτι ἡ Τέχνη δὲν ἔχει πατρίδα. Θὰ μπορούσε, φυσικά, νὰ σηκώσει κανεὶς τοὺς ὤμους του καὶ νὰ πεῖ: καὶ δὲν πάει, στὸ κάτω τῆς γραφῆς, νάχει πατρίδα! Τὸ οὐσιαστικὸ εἶνε νὰνε Τέχνη μετὰ ἢ ἄνευ πατρίδας. Ἄλλὰ, δύσπιστοι ἄνθρωποι, καθὼς εἴμαστε, γυρίζουμε νὰ ἰδοῦμε τὴν ἄλλη ὄψη τοῦ νομίσματος «ἡ Τέχνη ἔχει πατρίδα» καὶ κεῖ διαβάζουμε—αὐτὴ εἶνε ἡ φυσικὴ συνέπεια, ἐκεῖ βροντᾶει τὸ νερό—«ὥστε κάθε Τέχνη πού δὲν εἶνε γνήσια πατριωτικὴ—στὴν εὐρύτατη σημασίᾳ της—πού δὲν ἔχει ἢ θεληματικὰ δὲν ἀναγνωρίζει τὰ πατριωτικὰ στοιχεῖα, αὐτὴ... δὲν εἶνε Τέχνη!» Καὶ θαρρῶ πὼς τὸν βλέπω τὸν κ. ὕφηγητὴ νὰ γέρνει προστατευτικὰ πάνω ἀπ' τοὺς νέους καὶ νὰ

τοὺς λέει: Ἄν ἀγαπᾶτε, παιδιά μου, τὴν Τέχνη, πρέπει νὰ σέβετε καὶ τὴν ἐννοία τῆς πατρίδας, γιατί «ἡ Τέχνη εἶνε μιὰ μορφή τῆς πατρίδας, εἶνε αὐτὴ ἡ ἴδια ἢ πατρίδα... μετουσιωμένη πνευματικὰ»!

Ἔτσι τὸ πρᾶμα γίνεται πολὺ διασκεδαστικὸ· μπορούμε καὶ νὰ τὸ ἐπεκτείνουμε. Καὶ ἡ σκέψη γενικὰ πρέπει νάχει πατρίδα, ἐπομένως μιὰ—πὼς νὰ τὴν πῶ;—ἐξωπατριδικὴ σκέψη (ἀφίνω ποιά ἢ ἀντιπατριωτικὴ)... δὲν εἶνε κὰν σκέψη! Κι' ἀκόμα: ὁ σανὸς πού μᾶς προσφέρουν, εἶνε ἡ μόνη κατάλληλη τροφή γιὰ μᾶς. Πὼς ἄλλοιῶς, ἀφοῦ μόνο σανὸ βγάζουν τὰ «ἐθνικὰ μᾶς» χωράφια; Ἄν οἱ ἄλλοι ἐξω τρῶνε σιτάρι, αὐτὸ ὀφείλεται ἀποκλειστικὰ στὸ ὅτι εἶνε... παληόφραγκοι. Καὶ τέλος ὁ «γνήσιος Ἕλληνας» ἐργάτης πρέπει νὰ εἶνε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸ βρώμικο ἐργαστάσιο πού δουλεύει γιατί, ἐπὶ τέλους, αὐτὰ εἶνε τὰ «ἐθνικὰ μᾶς» ἐργαστάσια. Ἄν ἦτανε καθαρὸ τότε θὰ ἦταν... βελγικὸ καὶ τί διάβολο «ἐθνικὴ βιομηχανία μπορεῖ νὰ βγεῖ ἀπὸ... βελγικὸ ἐργαστάσιο! Τώρα, νὰ σὰς πῶ, νομίζω πὼς μπορούμε νὰ προχωρήσουμε λίγο τί σκέψεις μας, χωρὶς ν' ἀφίσουμε καὶ τὸν εὐθυμο τόνου πού μᾶς προκάλεσε τὸ ἄρθρο τοῦ κ. ὕφηγητῆ. Ἄν εἶνε νὰ σοβαρεῖται κανεὶς γιὰ νὰ βγάζει τέτοια ἄρθρα, καλλίτερον ἄστειεύεται ἴσως βγεῖ καμμιὰ μικρότερη «ἐθνικὴ» ἀνοησία. Δὲν εἶνε ἀνάγκη, ἄλλωστε, νὰ καταγίνουμε καὶ νὰ ἰδρώσουμε γιὰ νὰ ἀνακαλύψουμε τὶς πατρίδες σὶς ὅποιες ἀνήκουν οἱ διάφορες Τέχνες. Εἶνε ἀρκετό, ἔτσι γιὰ γούστο, νὰ ρίξουμε στὸ χαρτί λίγες

μολυβιές παρακολουθώντας τὶς ἀσφαιρες βολές μὲ τὶς ὁποῖες κυνηγᾶει τὸ θέμα του—παρ' ὀλίγο νὰ πῶ τὸ θῆμα του—ὁ κ. ὕφηγητής.

Λοιπὸν, ἡ Τέχνη ἔχει πατρίδα. Τί σημαίνει αὐτό; Φυσικὰ κανένας μὴ ὕφηγητῆς δὲ σκέφτηκε ποτὲ νὰ βυθιστεῖ σὲ ἀτέρμονες συλλογισμοὺς γιὰ νὰ ἀνακαλύψῃ ὅτι ὑπάρχουν μερικὰ ἢ ἀρκετὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα πού μπορούν νὰ μᾶς κάνουν νὰ πιστέψουμε ὅτι ἕνα ὀρισμένο ἔργο Τέχνης ἀνήκει, πιθανόν, στὴν τάδε «πατρίδα». Ὅταν ἕνα ρομάντζο εἶνε γραμμένο στὴ Γαλλικὴ γλῶσσα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ εἶνε... Γαλλικὸ! Καὶ ὅταν ἕνα πιάτο εἶνε στολισμένο μὲ παγόδες κι' ἀγάλματα τοῦ Βούδα, δὲν εἶνε πιθανὸ νὰ ἔγινε στὴ... Μαδαγασκάρη! Μ' ἄν πρόκειται νὰ κάνουμε σοβαρὸ λόγο γιὰ τὰ ἐξωτερικὰ αὐτὰ πράγματα, προτιμώτερο εἶνε νὰ λέμε πὼς ὁ τεχνίτης ἔχει πατρίδα, πρᾶμα πού λίγο θὰ διέφερε ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐκείνη περισπούδαση ἀπόφαση, στὴν ὁποία θὰ φτάναμε ἔπειτα ἀπὸ μεγάλο πνευματικὸ μόχθον, ὅτι κάθε ἄνθρωπος ἔχει ... πατέρα!

Ἄλλὰ περὶ αὐτοῦ πρόκειται; Ἄν ἦταν τόσο ἀπλὰ τὰ πράγματα! Ἄν θέλουμε νὰ μὴν εἴμαστε—πὼς νὰ τὸ πῶ;—ὕφηγητές, πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι τὸ ἀξίωμα «ἡ Τέχνη ἔχει πατρίδα» δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ σημαίνει ὅτι κάθε «πατρίδα» ἀναγκαστικὰ πάντοτε δημιουργεῖ ὀρισμένη Τέχνη μὲ δικὴ της οὐσιαστικὴ ἢ ὑπόσταση πού τὴν ξεχωρίζει ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες Τέχνες καὶ, φυσικά, καὶ τὶς πατρίδες. Μόνον ἔτσι ἐξηγεῖται αὐτὸ τὸ περίφημον «ἡ Τέχνη εἶνε ἡ ἴδια ἢ πατρίδα μετουσιωμένη πνευματικὰ». Πρέπει νὰ σημειώσω ὅτι ὁ ἀρθογράφος δίνει στὴ λέξη «πατρίδα» μεγάλη περιεκτικότητα, γιατί δὲ θεωρεῖ πατρίδα μόνον τὸν τόπο πού γεννήθηκε κανεὶς, ἀλλὰ καὶ τὴ φυλὴ καὶ τὸ ἔθνος.

Ἄλλὰ αὐτὰ μαζί, δηλαδή τὸ φυσικὸ,

φυλετικὸ καὶ ἐθνικὸ περιβάλλον, εἶνε ἀπαραίτητοι ὄροι γιὰ νὰ συντελεστεῖ γνήσια Τέχνη. Τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον! Ἄπο πού νὰ πρωταρχεῖ κανεὶς! Ἐνας ἄνθρωπος, Ἕλληνας, γεννήθηκε ἀπὸ Ἕλληνες νονεῖς κι' ἔζησε στὴ... Ρωσσία ἢ στὴν Αἴγυπτο. Αὐτὸς ἔχει μέσα του τὸ δαιμόνιο τῆς... φυλῆς καὶ τὰ ἰδανικὰ τοῦ ἔθνους, μὰ ὁ ἄμοιρος δὲν ἐδέχτηκε ποτὲ τὴν ἐπίδραση τοῦ φυσικοῦ Ἕλληνικοῦ περιβάλλοντος. Τί θὰ γίνῃ μ' αὐτὸν Δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ ζωγράφος ἢ ἡ ζωγραφικὴ του θὰ εἶνε ρωσικὴ; Ἐδῶ ὁ κ. ὕφηγητῆς καταφεύγει στὴν... κληρονομικότητα νὰ δώσει τὴ λύση. Πρέπει «ὁ ἀγέρας τοῦ βουνοῦ, τὰ χόρτα τοῦ κάμπου» κ. τ. λ. «νὰ μετουσιώνονται βιολογικὰ στὸν πατέρα του καὶ τὴ μάννα του καὶ νὰ γίνονται αἷμα τοῦ τεχνίτου !!!»

Ἐπὶ τέλους, ὅτι καὶ τὰ χόρτα τοῦ κάμπου μπορούν νὰ μετουσιωθοῦν «βιολογικὰ» πάει κι' ἔρχεται, μπορεῖ νὰ τὸ καταλάβει κανεὶς. Μὰ πὼς μπορεῖ νὰ μετουσιωθεῖ «βιολογικὰ» ὁ «ἀγέρας» ὁ φρέσκος, ἢ ἡ «ἀλμύρα τῆς θάλασσας», αὐτὸ εἶνε δουλειὰ τοῦ ἰατροσυνέδριου νὰ μᾶς τὸ ἐξηγήσει. Μὰ ὡς τόσο, γιὰ νὰ τὰ λέει αὐτὰ ἕνας ὕφηγητῆς, καὶ θὰ ξέρει. Ἐμεῖς θὰ εἴμαστε πρόθυμοι νὰ τὰ δεχτοῦμε, ἂν δὲν ἦτανε καὶ μερικὰ ἄλλα πράγματα πού μᾶς κάνουν ν' ἀποσοῦμε.

Γιὰ νὰ εἶνε τὰ πράγματα ἔτσι, πρέπει παντοῦ ὅπου ἔχουμε ἐπίδραση ἀπάνω στοὺς τεχνίτες τοῦ ἴδιου φυσικοῦ καὶ φυλετικοῦ παράγοντα, νὰ ἔχουμε τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα, ὁμοιόμορφη, δηλαδή, στὰ οὐσιαστικὰ της στοιχεῖα τέχνης. Γίνεται αὐτό; Διαπιστώνεται ἱστορικὰ; Γιὰ μᾶς ἀσφαλῆστα τὰ ὄχι. Ἄλλὰ κι' ἂν γινότανε, πάλι θὰ ἔπρεπε νὰ διαπιστώσουμε ἀποδειχτικὰ ἂν αὐτὸ ὀφείλεται στοὺς παράγοντας αὐτοὺς ἢ... σὲ κάτι ἄλλο. Καὶ ρωτῶ: ποιά σχέση ὑπάρχει ἀνάμεσα ἐνὸς ἀρχαικοῦ κούρου καὶ τοῦ Λαοκόντα; Καὶ ὅμως καὶ τὰ δυὸ ἔργα

βγήκαν απ' τὸ ἴδιο φυσικὸ καὶ φυλετικὸ περιβάλλον. Φυσικὰ ὑπάρχει ἡ διαφορὰ τῆς ἐποχῆς. Ὡστε, ἂν συμφωνᾶτε καὶ σεῖς, πρέπει νὰ δεχτοῦμε ὅτι καὶ ἡ ἐποχὴ, ἀποτελεῖ τρίτο παράγοντα τῆς τέχνης, Ἄλλ' αὐτὸς ὁ τρίτος παράγοντας ἀκριβῶς εἶνε πού μᾶς τὰ κάνει θάλασσα, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγον ὅτι οἱ ἐποχῆς εἶνε παράγοντες ὄχι μόνον ἐπιταχτικώτεροι στὴν ἐπίδρασή τους, ἀλλὰ, πρὸ πάντων, εὐρύτεροι ἀπὸ τὴ φύση καὶ τὴ φυλὴ καὶ ἀγκαλιάζουν διαφορώτατα φυσικὰ περιβάλλοντα καὶ φυλὲς καὶ τὰ ἐπηρεάζουν.

Αὐτὰ τὰ νοιώθουμε καλλιτέρα, ὄχι, ὅταν ἀφινόμαστε σὲ ξεκαπίστρους ὑπερβατικούς λογισμούς, ἀλλὰ ὅταν πέρνουμε γι' ἀφετηρία μας τὰ πραγματικὰ γεγονότα, αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ φαινόμενο τῆς τέχνης. Ὅταν γέμε, λοιπόν, τέχνη, δὲν εἶνε δυνατό παρά νὰ ἐννοοῦμε δυὸ κύρια πράγματα: τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο, δηλαδή τὴ στάση πού κρατᾷ ὁ ἄνθρωπος πού ἐκφράζεται ἀπέναντι στὴ ζωὴ, καὶ, δεύτερο μ' ἀναπόσπαστο ἀπ' τὸ πρῶτο, τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἐκφράζεται, ἐκδηλώνεται. Ποτὲ δὲ μπορούμε νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας τὰ μέσα, τὴν ὕλη, τὰ ὄργανα καὶ τὰ χίλια δυὸ ἄλλα ἐξωτερικά, παρενθετικά, διακοσμητικὰ στοιχεῖα. Καὶ ἀκριβῶς αὐτὰ τὰ οὐσιαστικὰ στοιχεῖα, καὶ τὰ δύο, εἶνε πού ἀλλάζουν κάθε ἐποχὴ, καὶ μάλιστα—αὐτὸ δὲ εἶνε κι' ἂν εἶνε «ἀπίστευτο» θαύμα!—ἀλλάζουν ἐντελῶς, ἀνεξάρτητα ἀπ' τὸ φυσικὸ κι' ἀπ' τὸ φυλετικὸ περιβάλλον! Εἶνε ἀστείότητα

καὶ ἐπιστημονικὸ ψεῦδος νὰ λέμε ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἔβγαζε πάντοτε «κλαστικὴ» τέχνη καὶ ἡ Γαλλία, ἄς ποῦμε, ρομαντικὴ. Ἀντίθετα εἶνε γεγονός ὅτι μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν ἐποχῆς ὀλόκληρες πού πλεῖστες φυλὲς μποροῦν νὰ ἐκφράζονται ρομαντικὰ ἢ θρησκευτικὰ ἢ ρεαλιστικὰ ἢ ἐξωθητικά χωρὶς νὰ μιλήσω γιὰ τοὺς ἀτέλειωτους διαφορισμούς πού μποροῦν νὰ χαρακτηρίζουν τὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία τοῦ ἴδιου λαοῦ μὲ στήν ἴδια ἐποχὴ.

Ἄν ἤθελα νὰ μιλήσω καὶ γι' αὐτὸ τὸ τελευταῖο, τότε, φυσικὰ, θὰ ἤμασταν ὑποχρεωμένοι νὰ μιλήσουμε καὶ γιὰ τέταρτο παράγοντα πού ἐπηρεάζει τὴν τέχνη, καὶ θὰ βλέπαμε ὅτι κι' αὐτὸ πού λέμε «ἐποχὴ» δὲν εἶνε κανένα ἀμετακίνητο καὶ ἀτόφιο καὶ ἀδιαφόρητο πρᾶμα—ὅπως φαντάζονται τὴν «πατρίδα», τὸ φυσικὸ περιβάλλον, ἢ τὴ φυλὴ—ἀλλὰ κάτι σύνθετο ἀπὸ διαφορώτατες δυνάμεις πού κάθε μιὰ τους μπορεῖ νὰ ἐπηρεάσει ἀποτελεσματικὰ στὴ δημιουργία ἑνὸς διαφόρου στα οὐσιαστικὰ του στοιχεῖα εἶδους Τέχνης. Μὰ δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ φτάσουμε ὡς ἐκεῖ γιὰ ν' ἀποδείξουμε πὼς ἡ Τέχνη δὲν ἔχει καθόλου ὑποχρεωτικὰ μιὰν ὀρισμένη πατρίδα, δηλαδή, πὼς τὸ ἴδιο φυσικὸ καὶ φυλετικὸ περιβάλλον δὲν ἔχει καθόλου τὴν ἱκανότητα νὰ βγάξει πάντοτε ἰδιότυπη Τέχνη πού σ' αὐτὴν ν' ἀναγνωρίζουμε ἀναγκαστικὰ τὴν «πατρίδα» τῆς προέλευσής της. Ἄν ὑπάρχουν μερικοὶ ἀφελεῖς ἄνθρωποι πού βγάζουν μερικοὺς πεντάρικους ἀφορισμούς, ὅτι ἡ Γαλλικὴ σκέψη π. χ. γενικὰ ἔχει κά-

Γ. Γ. Δήμου

Διαφωνία

τι τὸ καθαρὸ, ἐνῶ ἡ Γερμανικὴ ἔχει κάτι τὸ βαθύ, ἀφίνω πού αὐτὰ εἶνε ἀνοησίες, μὰ κι' ἂν θέλαμε αὐτὲς τίς ἰδιότητες νὰ τίς ἀποδόσουμε στὴ φυλὴ, πάλι δὲ θὰ μπορούσε νὰ ἐξηγηθεῖ πὼς ἀπ' τὴν ἴδια φυλὴ ἔχουμε διαφορώτατα στὴν οὐσία τοὺς ἔργα. Ἐκτὸς πειὰ κι' ἂν δεχτοῦμε πὼς χαρακτηριστικὸ τῆς φυλῆς εἶνε καί... ν' ἀλλάζει κάθε τόσο οὐσιαστικὸ περιεχόμενον, ὥστε ἡ μεταβολὴ στὴν Τέχνη, νὰ ὀφείλεται πάλι.. στὴ φυλὴ. Ἄλλὰ ποῖος ἔχει ὄρεξη νὰ στριφογυρίζει μέσα σὲ φαύλους κύκλους!

Ὡστε αὐτὸ πού βγαίνει ἀπ' τὴν πρόχειρη αὐτὴ φιλοκουβέντα μας, εἶνε ὅτι πρέπει νὰ πάrouμε ἀντίστρο-

φα τὸ χερουβικό. Ὅχι ὅτι ἡ πατρίδα, τὸ φυσικὸ περιβάλλον ἢ ἡ φυλὴ προσδιορίζουν τὴν Τέχνη (αὐτὸ σημαίνει: ἡ Τέχνη ἔχει πατρίδα), ἀλλὰ ὅτι ἡ Τέχνη εἶνε ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια στοιχεῖα πού ἔχουμε γιὰ νὰ διαπιστόσουμε ποῖο περιεχόμενον εἶχε κάθε τόσο καὶ στὴ γενικὴ τῆς ἐξέλιξη μιὰ φυλὴ ἢ ἓνα ἔθνος. Κι' ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῆ, τὸ ἄρθρο π. χ. τοῦ κ. ὕφηγητή, ἂν τὸ πάrouμε γιὰ Τέχνη ἢ γιὰ σκέψη γενικά, εἶνε ἓνα θαυμάσιο ντοκουμέντὸ ποῖα εἶναι σήμερα—δηλαδή σὲ ποῖα κατάσταση βρίσκεται—ἡ πατρίδα μας.....«μετουσιωμένη πνευματικά»!

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΗΛΙΑΔΗΣ

ΦΩΤΗΣ ΑΓΓΟΥΛΕΣ

Ο «Λυτρωμός» ακολουθώντας το πρόγραμμα που έταξε απ' το πρώτο του φύλλο, την υποστήριξη των νέων που πραγματικά αξίζουν και που γράφουν ζωντανά και συγχρονισμένα, βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να παρουσιάσει σήμερα απ' τις στήλες του ένα νέο ταλέντο. Το φτωχόπαιδο της Χίου που πουλά ψάρια στους δρόμους για να ζήσει, και τις λίγες ώρες της ανάπαυσης του μοχτεί για να μερφωθεί, αφιέντας να ξεχυθεί απ' τους καλδεμένους στίχους του έλος ο πόνος του για την άδικη μοίρα της ζωής, είναι ένα ταλέντο πηγαίο που πρέπει να το προσέξουμε. Ο «Λυτρωμός» για αυτούς τους νέους έχει ανοιχτές τις σελίδες του και πορκαλεί όλους τους φίλους κι' αναγνώστες του να τον βοηθήσουνε στην προσπάθειά του αυτή.

«'Αγγουλές... Αυτό το όνομα ανήκει σ' ένα νεαρό Χιώτη, ένα πτωχόπαιδο του λαού. Πουλεύει ψάρια στο δρόμο με το πανέρι και... γράφει στίχους με αξιώσεις:

Οί κύργοι των ονείρων μας γενήκανε χα-
 λασματα
 που μέσα τους αντίλαλει θλιβό τὸ μοι-
 ρολόι
 μιάς σκλαβωμένης λευτεριάς κι' ή λύπες
 σαν φαντάσματα
 του μαύρου 'Αδη, μᾶς κερνοῦν πικρό-
 πιοτην ἄλοη...

Δέν είναι φιλολογική φάρσα...»

ΣΠ. ΜΕΛΑΣ ('Αθ. Νέα 5-2-33)

«'Αν κανέναν σπρωχένος από τά λόγια αυτά του κ. Μελά αποφάσιζεν ένα ταξιδάκι ως το μυροβόλο νησί του Αιγαίου και ζηταγεν εκεί από ένα τυχαίο διαβάτη τὸν 'Αγγουλέ, θά βρίσκονταν μ' ανοιχτό τὸ στόμα σ' αντίκρουσμα ἑνὸς παιδιοῦ δεκαεννιά μόλις χρόνων, που μὲ τὰ ροῦχα τῆς δουλιᾶς, μοσχοβολώντας λακέρδα και θάλασσα, διαλαλεῖ από τὴν αὐγὴ ὡς τὴ νύχτα τὸ ἐμπόρευμά του:

—Ψάρια, καλὰ ψάρια! Μαρίδες φρέσκες!

Και στίς φωνές του θ' ἀνακατεύονταν ή φωνές τῶν ἄλλων ψαράδων του μπαλουχανᾶ, που, ἄλλες βραχνές, ἄλλες σβυσμένες κι' ἄλλες στεντόριες, διαλαλοῦν ὦρες ἐκεῖ τα «σπαρταριστά μπαρμπούνια,» τούς «κολληούς τῆς ὥρας» τὰ χταπόδια

σαν λουκοῦμι» κι' ὅ,τι ἄλλο πλησιάζει τις ἀκτές του μοσχοβολημένου νησιοῦ.

Μά ή ἐκπληξή του θά μεγάλωνε, εἰς συνυφαινόταν μ' ἕνα χωρίς ὄρα θυμασμό, ὅταν αποφάσιζε νά συζητήσῃ με τὸ φτωχικό ψαρά, ἀγγίζοντας ἕνα ὁποιοδήποτε θέμα. «Ὅσο μορφωμένος κι' ἂν εἶναι ὁ ταξειδιώτης μας, πάντα θά βρισκόταν κάτι, που νά μπορεῖ ὁ 'Αγγουλέ νά συζητήσῃ ἄνετα σέ θέμα φιλοσοφικό, λογοτεχνικό, κοινωνικό κ λ. π.

«'Η ἱστορία τῶν δεκαεννιά χρόνων του Φώτη 'Αγγουλέ εἶναι ἄξια νά δεῖ τις στήλες αὐτές.

Στὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή ἕνα ψαράδικο καϊκι από τὸν Τσεσμέ ἔφερνε στὴ Χίο μαζί με τὴν οἰκογένειά του τὸ μικρὸ τότε Φώτη. Λόγω τῆς τότε ἐλεεινῆς καταστάσεως ὁ πατέρας του, τύπος παλιοῦ ψαρά, ἔστρωσε τὸ μικρὸ μαθητᾶκο τῆς δευτέρας του δημοτικοῦ στὴ δουλιᾶ. Βυηθώντας τὸν πατέρα του κουτσοζούσεν, ή φτώχεια ὅμως και ή στέρηση πάντα φώληαζε σὸ σπίτι του, πρὸ πάντων τις κακοκαιρίες του χειμῶνα που ἔκυβεν ή δουλιᾶ.

Τὸ 1923 βρίσκουμε τὸ Φώτη βοηθό...δυναμιτιστὴ ἄλλων ψαράδων στίς ἀμμόσπαρτες ἀκρογιαλιές του Κονταριοῦ και του Μέγα Λειμιῶνα. 'Η ἀβέβαιη κατάσταση τῆς ἐποχῆς αὐ-

τῆς εἶχε οχεδὸν παραλύσει τις δημόσιες ὑπηρεσίες και τὸ παράνομο αὐτὸ ψάρεμα ἦταν τὸ τελευταῖο για τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νά φροντίσει ή ἀστυνομία.

Στὸ Κονταριο και σὸ μέγα Λειμιῶνα, κοντὰ στὴ μυρωδιὰ τῶν φυκιῶν και τῆς θάλασσας και κάτω από τις βαθύσκιες ἑλῆες ὁ Φώτης πούταν πνεῦμα σκεπτικιστικό, ὦρες καθόταν συλλογισμένους. Πολλές φορές οἱ σύντροφοί του ψαράδες τὸν ξύπνιαγαν σχεδὸν από τὸ λήθαργο τῆς σκέψης.

Κάποτε ἀρχίνησε νά διαβάζει. «'Ενα μικρὸ ἀλφαβητᾶριο στὴν ἀρχή, κατὶ σχολικά βιβλία ἔπειτα, ἔφημερίδες και περιοδικὰ κατόπιν βρίσκονταν πεταμένα στὰ μέρη που σύχναζεν. «Ὁ 'Αγγουλέσ ἔχει τοῦτο τὸ πλεονέκτημα: προικισμένος με ἑξαιρετὴ μνήμη και βαθειὰ ἀντίληψη διάβαζε καλὰ ὅτι ἤθελε ν' ἀπομνημονέψει και κατόπι τὸ πέταγε. Τελείωσε. Μποροῦσεν ἔπειτα από μῆνες νά σοῦ εἰπέι τὸ ἴδιο πρᾶγμα με τὴν ἴδια σχεδὸν φρασεολογία. 'Ακόμα και σήμερα θυμᾶται καλὰ κανόνες τῆς... γραμματικῆς που διάβαζε πρὸ ἑφτά χρόνων.

Τρία - τέσσαρα χρόνια κατόπιν τὸν βρίσκουμε μαθητευόμενο τυπογράφου στὰ τυπογραφεῖα τῆς «'Ελευθερίας» Τὸ 1929 από τις στήλες τῆς τελευταίας ξεπετάγονται δειλὰ—δειλὰ οἱ πρώτοι στίχοι του:

Περ' ἀπ' τ' ἀστέρια τὰ χλωμά
 σέ κάποιο μαγνησί
 «'Εχει ὁ Θεός του Λυτρωμοῦ
 τὴν 'Εκκλησιὰ του σήσει.
 Για κεί ἔχτες τὸ σούρουπο
 με τοῦ ἡλιοῦ τὴ δύση
 κάποια ψυχὴ ξεκίνησε
 και πάει νά προσκυνήσει...

τὸ «Ξεκίνημά» του αὐτό, ἔδειχνε τὸ μέλλοντα ποιητὴ. Τὰ δεκαπέντε τότε χρόνια του δέν τὸν ἐμπόδισαν νά γράψει και ἄλλους παρόμοιους στίχους. 'Απὸ τότε γνώρισα τὸ Φώτη. Γράφαμε κι' οἱ δυὸ στὴν ἴδια ἔφημε-

ρίδα και μάλιστα θυμᾶμαι που παρβαίναμε κι' ὄλας. Οἱ στίχοι του αὐτοῖ συντελέσανε νά γνωριστῆ με τὴ φιλολογικὴ παρέα του κ. Κουσκουρίδη και κάθε καλοκαιρινὴ βραδιὰ στὴν ἀκροθαλασσιὰ τῆς Μπέλλα— Βίστας ή στὰ στενοσόκακα τῆς Εὐαγγελίστριας και του Κάστρου στίς φιλολογικὲς συζητήσεις ἦταν ἀπαραίτητος, πρὸ πάντων για τὴ λεπτὴ ὑπέροχη σατυρικὴ του διάθεση.

«Ὅταν στὸν τελευταῖο χρόνο τῶν Γυμνασιακῶν σπουδῶν μας βγάλαμε ἕνα περιοδικάκι μαθητικό τὴ «Νιότη» συνεργάστηκε και κείνος με στίχους και πεζὰ του.

Τὸ 1930 ἀφίνει τὰ ψάρια και βγάζει ἕνα σατυρικό φύλλο, τὴν Καμπάνα. 'Η ὑποδοχὴ ὅμως που ἔγινε σὸ φύλλο του ἦταν ἀποκαρδιωτικὴ και τὸ πανέρι τῶν ψαριῶν μ' ἕνα εἰρωνικό γέλοιο, μὰ καλοπρόσδεχτο, χαιρέτησε τὸν ἀποστάτη ψαρά που ὀνειρεύτηκε ν' ἀνεβαίνει τὸν Παρνασσό...

«'Απὸ τότε ή ζωὴ του γίνεται μαρτυρικὴ. 'Η ψυχὴ του διψάει στρώματα ψηλότερα, ἀγνότερα, μὰ ή ψαρομουροδιὰ τῶν ρούχων του τὸν τραβάει ἀπόνετα και τὸν φέρνει στὴν πραγματικότητα. Σὺγκαιρα πεθαίνει κι' ή μάννα του και τὸν βυθίζει σέ βαθειὰ λύπη, γιατί τὴν ἀγάπαγε περισσότερο ἀπὸ κάθε τι στὸν κόσμο. 'Η λύρα του κρούεται τώρα πένθιμα:

Σταθῆτε νά τῆς δώσω ἕνα φιλι
 ἕνα φιλι ἀκόμα
 σὸ στόμα...
 Σταθῆτε μιὰ στιγμή νά τῆς σφαλίσω
 τὰ μάτια τὰ βασιλεμένα...

'Αφήστέ με σὸ πλάι τῆς νά μείνω
 τὴν ὥρα αὐτὴ που πίνω
 χολὴ και ξύδι
 για νάβρω τὸ γλυκὸ σκοπὸ
 που θά τῆς πῶ:
 —«Καλὸ ταξειδί».

Λίγον καιρὸ πρὶν φύγω, ἀκολουθώντας τις Πανεπιστημιακές μου σπουδές, ἀπὸ τὴ Χίο, πρὸ τεσσάρων

μηνών, ό 'Αγγουλές σέ μιὰ τελευ-
ταία του προσπάθεια βγάξει πάλι
νέο σατυρικό φύλλο τή «Μιχαλοῦ».
'Η ὑποδοχ τῶρα τῆς Χιακῆς κοινω-
νίας εἶναι καλύτερη, ό άγώνας του
'Αγγουλέ με τή μοῖρα του τ ηστράβη-
ξε τήν προσοχή κι' ἔτσι τὰ πρώτα
φύλλα του στέκουν. Μέσα τους δια-
κρίνει κανεῖς στίχους με λεπτή, ώρι-
μη σάτυρα :

Σέ φίλον μου ἐπίλεκτον,
κουρέα νεοσύλεκτον.

Γιά τῆς πατρίδος τήν τιμή
πέτα στήν ἄρη τὸ ψωμί
καί πιᾶσ' τήν κουραμάνα
καί μη ξανοίγεις γιά δουλιά,
ἀφοῦ καί με τήν τεμπελιά
θᾶ παίρνεις καραβάνα.

Γνωρίζεις πόσοι νηστικοί
τὸ μακαρίζουν τὸ χακί.
καί τὸ ζηλεύουν πόσοι
πῶχουν καιρὸ νά δοῦν λεφτά,
γιατί τὰ μάζεψαν κι' αὐτὰ
ἐκεῖνοι πῶχουν γνώση;

Ντύσου λοιπὸν χακί κι' ἐσὺ
γιά τήν πατρίδα τῆ χρυσῆ
ποῦχει χουζούρια τόσα
κι' ἄσ' τὸ κουρεῖο σου κλειστό
κι' ἄσε καί με πού σέ χρωστῶ
ξυρίσματα καμπόσα.

'Από τοὺς στίχους τῆς Μιχαλοῦς
ξεχωρίζουν ἡ ἐπιστολές σέ κάποιον
φίλο του Στεφανῆ στήν Ἀμερικῆ:

'Αγαπητέ μου Στεφανῆ
μετὰ χαρᾶς σοῦ στέλλω
τήν τρίτη μου ἐπιστολή
καί σέ πληροφορῶ
μέ καλοκαιρινῆ στολή
ὅτι κυκλοφορῶ
καί δέ φορῶ καπέλλο
χειμῶνα—γάρ— καιρό.
Καί καταριέμαί τὸ φτωχὸ
ποιητικὸ κεφάλι
κι' ἕνα καπέλλο δέν μπορεί
ἐπάνω του νά βάλει
μὰ συλλογιέμαι πάλι
πῶς εἶν' ἡ λύπη μου μικρῆ
γιατί ὑπάρχουν ἄλλοι
π' ἔχουν καπέλλα περισσά
μὰ δέν ἔχουν... κεφάλι.
Καί λέγω: «Ζήτω οἱ γυμνοὶ
καί οἱ ντυμένοι γιοῦχα
κλαῖνε τὰ ροῦχα γι' ἄνθρωπο
κι' ὁ ἄνθρωπος γιά ροῦχα!»

Δυστυχῶς γιά διάφορους λόγους

ὁ 'Αγγουλές φεύγει σέ λίγο καιρὸ
ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο τῆς Ἐλευθερίας
ποῦ ἔβγαζεν ὡςτῶρα τῆ «Μιχαλοῦ»:

'Υπὸ τῆς ἐλευθερίας
φύλλον ἔλαβον πορείας
διὰ λόγους ἀπορίας!

Κι' ἔτσι ἡ Μιχαλοῦ
ἐκδίδεται αἰσιῶς
ἂν καί κάπως ἀπαισιῶς
εἰς τήν «Μεταρρύθμιση». Σέ λίγο
ὅμως:

Κι' ἀπὸ τῆ «Μεταρρύθμιση»
μοῦ δῶσαν τὰ πανιά μου
καί ἦρθα πάλι στήν παλλῆ
ὡραία γειτονιά μου...

Δυστυχῶς μιὰ καυστική σάτυρά
του γιά τὸν καθηγητῆ τῶν Γαλλικῶν
κ. Συρῖγον, τὸν ρίχνει γιά εἴκοσι μέ-
ρες πίσω ἀπὸ τὰ σίδερα τοῦ κρατη-
τηρίου, θάβοντας καί τῆ μεγάλη γι'
αὐτὸν καί γιά τὰ μέσα ποῦ διέθετε
προσπάθειά του. Κι' ἔτσι μόλις ἄφι-
σε τῆ φυλακῆ, γυρνάει ξανά στή
μαρτυρική ζωῆ τοῦ ψαρᾶ. Τὴν περι-
οδο αὐτῆ βγάξει ἀκόμα πιὸ ρωμαλέ-
ους καί πιὸ δεμένους στίχους:

ΕΓΚΑΡΤΕΡΗΣΗ

Τῆς σπαραγμένης σου ψυχῆς λές κι' εἶμα-
|μαστε γεννήματα
νυχτιᾶ, ποῦ σοῦ τὴν σπάραξαν τοῦ γεννα-
|ριοῦ τ' ἀγρίμια,
τῆ δυστυχία μας νοιώθοντας μουγκρίζουε
|τὰ μνήματα
κι' ὅθε διαβοῦμε στῆ ζωῆ ξανοίγουμε συν-
|τρίμια.

Οἱ πύργοι τῶν ὀνείρων μας γενήκανε χα-
|λάσματα
ποῦ μέσα τους ἀντιλαεῖ θλιβὸ τὸ μοιρο-
|λόι
μιᾶς σκλαβωμένης λεφτεριάς κι' ἡ λύπες
|σὰν φεντάσματα
τοῦ Μαύρου Ἄδη μᾶς κερνοῦν πικρόπιο-
|την ἀλόη

Ἔρα τὴν ὥρα πιὸ φριχτὰ μᾶς σκελεθρῶ-
|νει ἡ στέρηση
σὰν ὄρνιο τρώει τὰ σπλάχνα μας τῆς πεί-
|νας τὸ μαράζι
καί μεις βουβά προσμένουμε με Στωϊκῆ
|ἐγκαρτέρηση
κάποιαν αὐγῆ ἀπολύτρωσης νά δοῦμε νά
|χαράζη!..

Τελευταῖα κάποιον διάλεξη γι' αὐ-
τὸν τοῦ κ.Γ. Πλουμῆ στὸ «Φιλοτεχνι-

κὸ» τῆς Χίου τράβηξε τὴν προσοχή
τοῦ φιλόμουσου Δήμαρχου Χίου κ. Λ.
Καλβοκορέση, ποῦ προσπάθησε με
κάθε μέσο νά βρεῖ στὸ φτωχὸ ψαρᾶ
δουλιά στήν Ἀθήνα. Ὁ ποιητῆς μας
εἶναι ἀπὸ τοὺς καλοὺς τυπογράφους,
ἀλλὰ λόγω τῆς ἀνεργίας δέν μπορεί
νά ἐργασθεῖ σέ τυπογραφεῖο τῆς Χί-
ου. Οἱ στίχοι του φτάνουν κι' ὡς τὸν
πολὺ μας Μελά, μὰ ὁ τελευταῖος,
ἐπειδὴ φαίνεται εἶναι καλοφαγᾶς, ἀ-
φίνει νά ὑπονοηθεῖ, κλείνοντας τὸ
χρονογράφημα τὴν ἀρχὴ τοῦ ὁποί-
ου ἔβαλα παραπάνω, ὅτι προτιμᾶ ἀ-
ἀπὸ τοὺς στίχους του τὰ μπαρμπού-
νια του «σέ καμμιὰ ταβέρνα τοῦ δα-
σκαλιοῦ με καλὸ κρασί τῆς Χίου»...

* *

Τελειώνοντας τὸ μικρὸ μου αὐτὸ
σημείωμα κάνω μιὰ ὑστατὴ ἐκκλήση
στὸ λογοτεχνικὸ κόσμον τῆς Πρωτεύ-
ουσας: Νά μὴν ἀφίσει νά χαθεῖ κά-
τω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς σκληρῆς βιο-
πάλης ἕνα φυσικὸ ταλέντο, ποῦ πρέ-
πει νά κριθεῖ με ὅλες μας τίς συμ-
πάθειες, γιατί μ' ὄλα τὰ δεκα-
εννιά χρόνια του κατόρθωσε στίς
μιὰ δυὸ ὥρες ἀνάπαυση ἀπὸ τὴν ἄχα-
ρη δουλιά, μόνος του, χωρὶς καμμιὰ

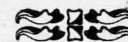
ἄλλη βοήθεια, νά μορφωθεῖ, νά μπει
στὸ νόημα τῆς τέχνης καί νά μᾶς
παρουσιάσει στίχους σὰν καί τῆ
«Τσιγγάνα»:

Τσιγγάνα ποθοπλάνταχτη
νά μ' ἀντριγιώσουν τὸ κορμί
τὸ λιγερό καί τὸ σειστό
σέ τσιγγανίσιο κέφι
μ' ἀμπώθουν πόθοι ἀμπόδιστοι
κι' ἀνύπνοιωτοι καημοὶ
στὸ μαγικὸ σου ντέφι.

Βζιβζινίζε τὸ ντέφι σου
γλυκά, Τσιγγάνα, νά χαρῆς,
σὰν τοῦ Τσιγγάνου τὸ βιολί
παθητικὰ λυγμίζει
καί κάμε ἀκόμα πειὸ τρελλὸ
γιά με τὸ γλέντι ἂν μπορεῖς
τόσο τρελλὸ ποῦ τοὺς καημοὺς
νά γλυκαποκοιμίζει.

Κι' ὡς νά φανῆ ἡ λάτρεισα
τῆς φύσης ἡ πρωταπριλιά
ποῦ γιά νά ρθῆ στῆς Ἄνοιξης
τ' ἀνθένιο πανηγύρι
τὸ ἐρωτικὸ μαγνάδι τῆς
τὸ λούζει στή μοσχοβολιά
—μέθα με, κέρνα με ἠδονῆ
στὸ μάγο σου τσαντήρι

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΤΑΦΗΣ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΑΛΙΚΗΣ

“Ανοιξε πριν από λίγες μέρες τις πόρτες του. Και ο κόσμος το περίμενε σάλαμπερό αστέρι στη μαουίλα της θεατρικής ξετσιποσιάς κι’ αφέλειας που έχει κυριέψει την Άθήνα.

Ήταν αληθινά, μιά ελπίδα, που δεν εκπληρώθηκε ωστόσο ολότελα.

Ένα πλούσιο συγκρότημα, ο θίασος Άλικης Μουσούρη με πολλούς και διαλεχτούς ηθοποιούς.

Νά’φτανε αυτό μόνο!

Όταν λείπει μιά συγκεκριμένη και θετική κατεύθυνση στο θέατρο, κάθε προσπάθεια είναι χωρίς βάση και δεν έχει ποτέ αποτέλεσμα.

Μιά λοιπόν συγκεκριμένη και θετική κατεύθυνση στο θέατρο του Μουσούρη, φαίνεται, λείπει.

Πάλι θέατρο «έκ των ενόντων». Βρέθηκε ένα έργο—ποιός ξέρει πώς! Πρόχειρο ήταν;... Ξίπασεν ή επιτυχία του σ’ ένα θέατρο δεύτερης σειράς του Παρισιού;...—ένα έργο άδειο και άνιαρό (άν κρίνουμε απ’ την ελληνική μετάφραση).

Οί ηθοποιοί μάθανε, βγήκαν κι’ είπαν τα λόγια τους χωρίς πολὺ κόπο και δίχως μιά βαθύτερη σκέψη. Κάποιος βρέθηκε να κάνει το σκηνηκό. Ο Μουσούρης—ΐσως και η Άλικη, γιατί όχι;—έκανε το σκηνοθέτη... Έσὸν θὰ βγεις ἀπὸ δῶ. Έσὸν ἀπὸ κεῖ. Έδῶ ἕνα ντιβάνι...βάλε καμμένε ἕνα μουστάκι... Καὶ ὅλα ἐν τάξει. Καμμιὰ—προπαντὸς αὐτὸ—καμμιὰ ἐνότητα, κανένα βῆρος, καμμιὰ ἀλήθεια. Ο Ν: Βλαχόπουλος δὲν εἶχε καθόλου τὴν ἀνησυχία ἐνὸς μεγάλου θεατρικοῦ ἱμπρεσάριου. Δὲ χρειάζεται νομί-

ζουμε νὰ γράψουμε κι’ ἐμεῖς τὴν ὑπόθεση τοῦ ἔργου. Ἡ Άλικὴ ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τῆς μάννας της, ἠδονιζότανε μὲ τὴ φωνὴ της—ποὺ δὲν εἶναι ὡστόσο ἡ θερμὴ καὶ ὠραία φωνὴ τῆς Κυβέλης. Κανείς δὲν ἔβαλε ψαλιδι στὶς ἀτέλειωτες ἐπαναλήψεις τῆς σκηνῆς τοῦ δικαστηρίου. Τὸ ὠραῖο παίξιμο τοῦ Μουσούρη καὶ τοῦ Μυράτ ἦταν κάτι ξεχωριστὸ καὶ δὲν ἀνήκε στὸ σύνολο. Οἱ ἠθοποιοὶ μπαίνουν ἀπ’ τὴν πλατεία τοῦ θεάτρου. Ἐμεῖς ἔπρεπε νὰ παίξουμε τὸ ρόλο τῶν ἐνόρκων (ἡ σκηνὴ στὸ δικαστήριο). Δίπλα μου ἕνας φώναζε σὲ μιά στιγμὴ ἀφόρητης ἐπαναλήψης καὶ πολυλογίας σ’ ἕνα μάρτυρα: Κόφτο. Δὲν εἶχε τάχα τὸ δικαίωμα; Θόρυβος στὸ ἀκροατήριό τοῦ... δικαστηρίου κι’ ὄχι τοῦ θεάτρου καὶ μπέδεμα καὶ ἀνακατοσοῦρα καὶ πουθενὰ θέατρο.

Δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ μὴ κρίνουμε αὐστηρὰ τὸ θέατρο νέων καλλιτεχνῶν, ὅπως τοῦ Μουσούρη καὶ τῆς Άλικῆς, ποὺ πρέπει νὰ εἶναι μιά καλλιτεχνικὴ προσπάθεια καὶ ἕνας ἀγώνας νὰ ξεπεράσει ἡ σκηνὴ μας, νὰ ξεπεράσουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι σ’ ἕνα ἀνώτερο πνευματικὸ ἐπίπεδο.

Τὸ θέατρο χρειάζεται—περισσότερο ἴσως ἀπὸ κάθε ἄλλη Τέχνη—κάποια διανοητικὴ καὶ μιά παράσταση προϋποθέτει προεργασία θετική. Ὅσο δὲν καταλαβαίνουμε αὐτὸ, δὲ ξεφεύγουμε ἀπὸ τὸ πρωτόγονο στάδιο ὅπου βρισκόμαστε.

Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

“**Αννας Κατσίγρα, ἰατροῦ, «Έρωτας—Γάμος»**”

Στὸ βιβλίο της αὐτὸ ἡ κ. Κατσίγρα, γνωστὴ κι’ ἀπὸ ἄλλες της ἐργασίες πάνω στὰ ἴδια περίπου θέματα, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ἀρθρογραφία της γιὰ ζητήματα διαιτητικῆς καὶ ὕγεινῆς σιτῶν καθημερινὸ τύπο, ἐξετάζει τὸ ζήτημα τοῦ ἔρωτα καὶ τοῦ γάμου στὴ σημερινὴ κοινωνία. Εἰδικότερα, ἀναλύει τὴν κρίση ποὺ ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου ἔχει πάθει τώρα τελευταῖα καὶ καταλήγει σὲ συμπεράσματα καὶ σὲ γνώμες ποὺ, καθὼς νομίζει, μπορεῖ νὰ συντείνουν στὴ θεραπεία τοῦ κακοῦ. Γενικά γιὰ τὸ βιβλίο αὐτὸ ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε ὅτι ἔχει μεγάλην ἔκταση, πρᾶμα ποὺ δὲ δικαιολογεῖ τὸ γεγονός ὅτι ἀποτεινεται σὲ ὀρισμένο ἀναγνωστικὸ κοινὸ καὶ ἰδιαίτερα στὰ κοριτσόπουλα, ποὺ θέλει νὰ τοὺς ἀνοίξει τὰ μάτια. Τὰ ἴδια πράγματα θὰ μπορούσε νὰ πει καὶ μὲ λιγότερα λόγια, χωρίς οὔτε ἡ σαφήνεια, οὔτε καὶ ἡ πληρότητα τοῦ ἔργου νὰ ζημιωθοῦν. Ὑστερα, τὰ διάφορα θέματα ποὺ θίγει, ὅλα κάπως ἐπιφανειακά μ’ ὅλη τὴν ἔκτασή τους, τὰ ἐξετάζει καὶ τὰ κρίνει μὲ τὸ πρῶμα τῶν κορυφῶν ἀστικῶν ἀντιλήψεων, ποὺ εἶναι ὡς τὸ λαϊκὸ ποτισμένον. Ἡ κ. Κατσίγρα ξέρει πολὺ καλά ὅτι ἡ κρίση καὶ τοῦ γάμου καὶ τοῦ ἔρωτα ἀκόμα καὶ ἡ διάλυση τῆς οἰκογένειας, ὀφείλονται κυρίως, ἂν ὄχι ἀποκλειστικά, στὴν ἐξαθλίωση καὶ στὴ σαπίλα τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος καὶ τῶν συνθηκῶν ποὺ δημιουργεῖ. Γι’ αὐτὸ, εἶναι ἀδύνατο νὰ διορθωθεῖ τὸ κακὸ μὲ τὶς συνταγές, ὁσοδήποτε ἔξυπνες καὶ προσεχτικὰ καταρτισμένες κι’ ἂν εἶναι, ποὺ δίνει, εἴτε αὐτὴ, εἴτε καὶ ὁποιοσδήποτε ἄλλος.

Όταν μιλάμε γιὰ τὰ σπουδαιότερα ἀν-

θρώπινα προβλήματα καὶ τὰ ἐξετάζουμε ἐπιστημονικά, μᾶς φαίνεται πὼς δὲν πρέπει νὰ διστάζουμε νὰ τὰ τοποθετοῦμε ἐκεῖ ποὺ πρέπει καὶ νὰ τὰ ἐρευνήσουμε κάτω ἀπ’ τὸ φῶς τῆς ἀλήθειας. Καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι μιά: Ὅτι μὲ τὴ σημερινὴ κοινωνικὴ σύνθεση, οὔτε ὁ ἔρωτας, οὔτε ὁ γάμος ἢ ἡ οἰκογένεια, μὲ τὴν προϋπόθεση ὅτι ὅλ’ αὐτὰ ἱκανοποιοῦν τὸ ἔνστικτο τῆς ἀναπαραγωγῆς, μπορεῖ νὰ τοποθετηθοῦνε ἐκεῖ ποὺ πρέπει καὶ νὰ προκόψουν.

Νικ. Καββαδία, «Μαραμποῦ», ποιήματα.

Τὸν τελευταῖο καιρὸ, συμβαίνει κάποια παρεξήγηση μὲ τοὺς νέους ποὺ γράφουν. Θέλοντας νὰ δώσουν τὸν παλμὸ τῆς ἀνήσυχης ἐποχῆς μας, τὸ γρήγορο ρυθμὸ τῆς ζωῆς, κάτι τὸ καινούργιο καὶ τὸ συγχρονισμένο, ξεφεύγουν ἀπ’ τὰ ὅρια τῆς λογικῆς, μὰ καὶ τοῦ καλοῦ λόγου ἀκόμα. Κι’ ἔτσι βλέπουμε τοὺς νέους μας, ὄχι ὅλους βέβαια, νὰ γράφουν μὲ φανερά ἐξεζητημένη διάθεση καὶ γιὰ ἐντελῶς ἐντυπωσιακοὺς λόγους, γιὰ **Μαρλεντιτρίχιες ἐκφράσεις** ἢ γιὰ

Βενεζουέλα κι’ **Ἰσπαγὰν**

Σαγκάη, Ἄγγλο κ’ **Αφγανιστὰν**

κι’ ἄλλες παρόμοιες ρούσσικες σαλάτες. Στους νέους αὐτοὺς ἀνίγει κι’ ὁ Καββαδίας.

Νέος, πολὺ νέος ἀκόμα, ὁ Καββαδίας κάνει τὴν ἐμφάνισή του στὰ γράμματα μὲ μιά καλοτυπωμένη συλλογὴ τραγουδιῶν του, τὰ «Μαραμποῦ», προλογισμένη ἀπ’ τὸν ποιητὴ Καίσαρα Ἐμμανουήλ. Μαραμποῦ, γιὰ ὅσους δὲν τὸ ξέρουν, τοὺς πληροφοροῦμε πὼς εἶναι κάτι πουλιὰ ποὺ ζοῦνε στὶς θερμὲς χῶρες τῆς

Τροπικής 'Αφρικής.

Ένα μεγάλο πάθος κυριαρχεί στην ποίηση του Καββαδία. Το πάθος των ταξιδιών. Κι' ο ποιητής ταξιδεύει, φεύγει διαρκώς προς το άγνωστο, για νέες χώρες εξωτικές και παράξενες. Ζει τη ζωή του ναυτικού, τη γεμάτη αγωνία άνησυχία και περιπέτεια. Και τη ζωή αυτή τραγουδεί. Μα' εδώ ακριβώς είναι το λάθος του. Γιατί ο Καββαδίας, έλληρεασμένος, χωρίς άμφιβολία, από τους χειραγωγούς του που του υποβάλλουν την ιδέα ότι η ποίηση δεν είναι τίποτ' άλλο παρά μια «κομψή νεύρωση που άφανίζει τη λογική, σαν κάτι περιττό και άνώφελο και μäs ενώνει με τα χειλη των άστρων!», ξεφεύγει κι' ο ίδιος από τα όρια της λογικής και γράφει με φανερήν εκζήτηση στίχους σαν αυτούς:

Λένε για μένα οι ναυτικοί που ζή-
[σαμε μαζί
πώς είμαι κακοτράχαλο τομάρι δια-
[στραμένο...

Άκόμη λένε πως τραβώ χασίσι και
[κοκό!..

Θάπρεπε να παραθέσουμε πάρα-πολύ-
λους στίχους του για να φανερί έντελώς
αυτή η εκζήτηση, φτάνει όμως να δώσου-
με μερικά από τα θέματά του για να κα-
τανοηθεί η διάθεση του ποιητή. Του
ποιητή, και μάλιστα του νέου, που άρ-
νιέται ή άδυνατεί να κοιτάξει τη ζωή
άπο κοντά, να τραγουδήσει τους καύ-
μους και τις χαρές της και που προτιμά
να μäs μιλήσει για τους θρύλους των
νησιών Λοφούτεν, για ένα μαχαίρι, που:

Ο Δόν Μπαζιλίο σκότωσε μ' αυτό
[τη Δόνα Τζούλια
κι' ο Κόντε Άντόνιο μια βραδυά
[το δύστυχο άδερφό του...

για μια πίπα Όλλανδική, ή για μια μαϊ-
μού του Ίνδικου λιμανιού, ή για ένα
νέγρο θερμαστή από το Ντζιμπουτί, που:

Μοΐλεγε πως καπνίζουμε στο Άλγέ-
[ρι το χασίσι
και στο Άντεν πως χορεύοντας, πί-
[νουν την άσπρη σκόνη!..

Τα ποιήματα του Καββαδία τα δια-

πνέει από άκρου σ' άκρη μια άρρωστη-
μένη διάθεση. Είναι τραγούδια άρρω-
στα. Καμιά ζωντάνια, καμιά πίστη,
κανείς παλμός. Ένα από τα δυο θα
συμβαίνει. Ή ο ποιητής ζει τα τραγού-
δια του και τα αισθάνεται, είτε όμ-
. Στην πρώτη περίπτωση το σφάλμα
του είναι μεγάλο, γιατί κάνει τη ζωή
του φιλολογία (μια ζωή που όπως μäs
την παρουσιάζει ο ίδιος κυριαρχείται από
ένα ομοιωτικό εκρυλισμό), παραβλέ-
ποντας τη γύρω του πραγματικότητα,
κοιτάζοντας τη ζωή με το τηλεσκόπιο
και από το ύψος της υψηλής του έμπνεύ-
σεως και της άρρωστημένης φαντασίας
του, χωρίς να τον νοιάζει για τίποτ'
άλλο. Στη δεύτερη περίπτωση το σφάλ-
μα του είναι άσυγχώρητο, γιατί γρά-
φει για παράξενα κι' έξωτικά πράγ-
ματα, μόνο και μόνο για να κάνει
έντύπωση. Όπως και νάνα, έμäs ή
ποίηση αυτή δέ μäs συγκινεί, κι' ούτε
μπορούμε να την καταλάβουμε.

Ο Καββαδίας βρίσκεται στην χρυ-
σήν ηλικία των είκοσι χρόνων και έχει,
χωρίς άμφιβολία, ένα ταλέντο και μια
ευχέρεια στο στίχο. Που είναι όμως ο
ένθουσιασμός και η πίστη της ηλικίας
του; Γιατί αυτή η άπογοήτευση και η
δειλία για τη ζωή και ο άσβεστος πόθος
της φυγής; Το ύψος στοιχείο, οι γαλά-
ζιοι πόντοι κι' οι θολές γραμμές των ό-
ριζόντων, είχανε λοιπόν τη δύναμη να
καταπιούν τα νιάτα του ποιητή, τα
χρυσά νιάτα, που «δεν ύπόχει τίποτ'
άλλο έξόν από αυτά;» Όχι. Έμείς του-
λάχιστο δέ μπορούμε να το πιστέψουμε.
Πιστεύουμε μάλλον πως οι επιδράσεις
και οι επιρροές που έχει ο Καββαδίας
είναι τόσο ισχυρές, ώστε να του δια-
στρεβλώνουν την έμπνευση και να στέ-
κουνται αυτές ικανές να κατευθύνουν
την ποιητική του διάθεση.

Γι' αυτό, τελειώνοντας, έχουμε να
πούμε τουτο στον Καββαδία. Η ποιη-
σή του έχει βέβαια τα λάθη της, την ά-
φηγηματικότητα, την προχειρογραφία,
μια κουραστική πολυλογία και ακόμα
μιαν εκφραστική και γλωσσική αναρχία.
Μα' όλα αυτά διορθώνονται, φτάνει ο

ποιητής να ξεφύγει από την επιρροή
που έχουνε πάνω σ' αυτόν οι διάφοροι
σπουδαιοφανείς προλογιστάδες και χει-
ραγωγοί του, μιλώντας του για «κομψές
νευρώσεις» κι' άλλα παρόμοια, να ξεφύ-
γει από την έντυπωσιακή κι' έξεζητημέ-
νη φιλολογία του παράξενου και του έ-
ξωτικού και να μπει σ' ένα καινούργιο
δρόμο, το δρόμο της ζωντανής κι' άλη-
θινής τέχνης, αν βέβαια η ιδιοσυγκρα-
σία του του το επιτρέπει.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗΣ

Γ. Δενδρινού. «Ο άνθρω-
πος που τα δέχονταν
όλα» διηγήματα.

Από την πρώτη στιγμή π' άρχισε να
κόβει πλίθες και να ρίχνει τα θέμελα
του φτωχικού του σπητιού, καθώς μäs
λέει παραβολικά ο κ. Δ. σένα τον σημεί-
ωμα πούναι κολλημένο κι' αυτό πίσω από
το «νοικιαστήρι» της πόρτας του τε-
λειωμένου πιά σπητιού του, τράβηξε το
ένδιαφέρο μäs, κίνησε την προσοχή
μäs.

Πάνε από τότε τέσσερα χρόνια...

Ο μαστορας έκοβε πλίθες, μετρούσε
κι' έχτιζε προσεχτικά με το ζήλο που
τον διακρίνει το φτωχικό του...

Και νάτο σήμερα ύστερα από μια ευ-
συνείδητη και προσεχτική δουλιά, τελει-
ωμένο, σουβαντισμένο μ' ένα «νοικια-
στήρι» στην πόρτα.

Σαν ένοικισαές τώρα κι' έμεις άς ά-
νοιξουμε την πόρτα να μπορούμε μέσα,
να γνωρίσουμε το έσωτερικό του, να
κοιτάξουμε τα διαμερίσματά του, το δι-
άκοσμά τους, τις εικόνες τους.

Με τ' άνοιγμα της πόρτας άμεσως το
βλέμμα μäs πέφτει πάνω στα λίγα λό-
για του τεχνίτη, που τόσο μετριόφρονα
προτάσει δίπλα στις περγαμινές που δι-
καιωματικά ανήκουν στον κάθε ιερο-
φάντη της τέχνης, για επιβράβευση των
κόπων του.

Δεν επηρεαζόμαστε όμως.. Δίχως
προκατάληψη, με μόνο οδηγητή την κρί-
ση μäs και την αγάπη για την Τέχνη τρα-

βάμε μέσα στο έσωτερικό του... Έρρεν
νουμέ ένα προς ένα όλα τον ταδιαμερί-
σματα, προσέχουμε το διακοσμό τους
κοιτάμε τις ζωγραφιές του. Και όμολο-
γούμε πως δέ βγήκαμε δυσαρεστημένοι.
Κι' αν τα υλικά που χρησιμοποίησε ο
τεχνίτης για το οικοδόμημά του δεν εί-
ναι άπολύτως της άρεσκείας μäs, πάν-
τως όμως δεν είναι και εύκαταφρόνητα.

Μέσα στα διαμερίσματά του περνάει
κανείς λίγες ευχάριστες στιγμές, κι' αί
σθάνεται κάποιαν ανακούφιση, κοιτών-
τας τις εικόνες που στον καλλιτεχνικό
του διάκοσμο ζωντάνεψε ο καλλιτέχνης
με τις άδρες πινελιές του.

Ο κ. Δ. είναι άναμφισβήτητο πως εί-
ναι ένα διηγηματικό ταλέντο, που σπάνια
συναντιέται μäs' τη σωρεία των πεζογρά-
φων μäs.

Η περιγραφική ικανότητα με το ά-
πλό και δροσερό ύφος, ή λεπτή και
καυστική ειρωνία μäs' με τη βαθειά ψυ-
χολογική παρατηρητικότητα είναι τα κυ-
ριώτερα γνωρίσματα του συγγραφέα, που
μέχρι σήμερα όμως δεν τα χρησιμοποίησε
έκει που έπρεπε. Γιατί αν ο κ. Δ. με
τέτοια εφόδια που έχει, πρόσχε περισ-
σότερο την άθλιότητα της σημερινής
κοινωνίας, που σαπίζει μέσα στοβούρκο
της ψευτιάς και βύθιζε το βλέμμα του
στο μεγάλο δράμα που παίζεται γύρω
μäs για να συλλάβει την τραγικότητά
του με τους άληθινούς του ήρωες, που
σαν άλλοι δεσμώτες άγχομαχοών κάτω
άπο το πέλας της άισχούς έκμετάλλευ-
σης, θα στόλιζε το φτωχόσπητό του—
για να μεταχειριστούμε την έκφρασή του
—με πετράδια που αιώνια θα σκόρπα-
γαν φεγγολιές μέσα στης Τέχνης τη
νισκαμένη περιοχή.

Μερικά δείγματα που μäs έδωσε μέ-
χρι σήμερα, δυναμώνουν γ' αυτό την πε-
ποίθησή μäs κι' έχουμε τη γνώμη πως
με λίγη προσπάθεια θα μπορούσε να μäs
δώσει το ότι ζητάμε και περιμένουμε από
ένα τέτοιο άληθινό τεχνίτη.

ΓΙΑΓΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

ΠΑΛΙΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΙ

Τη διάκριση των λογοτεχνών σε παλιούς και σε νέους θα προτιμούσαμε να την αποφεύγαμε. Για το αυτό, γιατί η σημερινή Τέχνη, είναι Τέχνη τάσεων και κατευθύνσεων, έντελως διαφορετικών από εκείνες οποιασδήποτε άλλης εποχής. Σήμερα εμφανίζονται δύο διαφορετικά πνευματικά μέτωπα. Το μέτωπο της άστικης νοοτροπίας για την Τέχνη και γενικά τη μόρφωση, που βρίσκεται σε μεγάλο εκφυλισμό και που προσπαθεί να συγκρησθη με όλες του τις δυνάμεις και το μέτωπο του πύθ άπλο, του πιο θετικού και ανθρώπινου πνεύματος, που βρίσκει μεγάλη απήχρη στο σύνολο, στη μάζα. Σύμφωνα λοιπόν με τη διαίρεση αυτή παρουσιάζονται δυο παρατάξεις λογοτεχνών και διανοουμένων: Τών λογοτεχνών που δε βρίσκουν καμιά πλέον απήχρη στο σύνολο και εκείνων που βρίσκουν.

Δεν μπορούμε όμως παρά, προσωρινά τουλάχιστο, να κρατήσουμε τη διάκριση των λογοτεχνών, σε παλιούς και σε νέους, προκειμένου να γίνουμε πιο κατανοητοί, από τους νέους μας, στους οποίους κυρίως στρεφόμεστε, σαν νέοι που είμαστε και μείς.

Φυσικά, οι παλιοί εκπρόσωποι της Τέχνης κάνουν πως δε μας καταλαβαίνουν και από μέρος μας τους είμαστε ολότελα ξένοι. "Ανθρωποι τόσο μορφωμένοι, τόσο βαθυοί, τόσο διαβασμένοι και παντογνώστες, άνθρωποι που τα βγάζουν πέρα περίφημα με όλες τις κοσμοθεωρίες, με όλες τις φιλοδοξίες και τις φιλολογικές φινέτσες, πως θέλετε να μας καταλάβουν;

Μας κατηγορήσαν ότι είμαστε άριστοι και φοβερά... όπισθοδρομικοί. Τουτό βέβαια είναι άστειο αν όχι τίποτ' άλλο. Γιατί, αν οι νέοι που προσπαθούν με προσρμοστούν με το περιβάλλον τους, με τις συνθήκες που διέπουν το περιβάλλον τους αυτό που προσπαθούν ακόμη ν' αρπάξουν κάτι από τον παλμό που είναι διάχυτος στη σύγχρονη ζωή μας, κατηγορούνται για όπισθοδρομικοί, δεν ξέρουμε ποιοί πρέπει να λέγονται προοδευμένοι.

Η περίφημη φράση του Μπιελίνσκυ: «"Ε-χουμε συγγραφείς, άλλ' όχι και φιλολογία» έχει νομίζω κι' έδω την αξία της. Τι κατάφεραν ως τα τώρα οι παλιοί μας λογοτέχνες που υποστηρίζουν ακόμη σοβαρά, ότι οι νέοι πρέπει σαν στρείδια να ενε κολλημένοι στη φιλολογική παράδοση; Μήπως να δημιουργήσουν μόνο μερικές «οικογενειακές φιλολογίες», φιλολογίες που ικανοποιούν τα γούστα των ξικασμένων των σαλονιών και που για μας τους πολλούς, το σύνολο, σαν οικογενειακές πούναι, μας είναι αδιάφορες; "Εμείς τουλάχιστο, έτσι νομίζουμε. "Εκείνο όμως που δεν το νομίζουμε άπλως, είναι το ότι οι κύριοι αυτοί είναι όλοι τους σήμερα «άποκαταστημένοι...» και το σπουδαιότερο με αναπαμένη τη συνείδησίς τους πως έκαμαν τό καθήκον τους. Αυτά φυσικά, έμας δε μας ενδιαφέρουν τόσο, όσο το κάθε τόσο ανακάτεμά τους στις κατευθύνσεις των νέων. Τους ταραάζουν, φαίνεται τα νεύρα και την ήσυχία τους.

Αλλά εκτός αυτού, θα λέγαμε και τουτό: Και τότε οι άνθρωποι δε θεωρήσαν επικίνδυνη κάθε πρόοδο και τότε δε δυσιτήσαν για τό παρόν; Οι γέροι όλων των εποχών προείπαν, ότι οι μεταβολές θα φέρνανε την καταστροφή στους ανθρώπους, Πάντοτε όμως οι άνθρωποι παραμορφώσανε τό παρελθόν, σύμφωνα με τις ιδέες τους, και τις επιθυμίες τους που δεν πραγματοποιήθηκαν.

Για μας τους νέους και ακόμη περισσότερο για τη γενεά που θα μας ακολουθήσει επειτότερα, η ζωή αρχίζει από σήμερα και είναι εκείνη που είναι. Δε νοιάζομαστε να μάθουμε αν οι άνθρωποι θα ήσαν πιο ευτυχισμένοι, χωρίς την εξέλιξη της επιστήμης, της μηχανής, χωρίς τον πολιτισμό τό μοντέρνο. "Ολ' αυτά βρίσκονται. Δε μπορούμε να τα εξαφανίσουμε. Και όχι δε μπορούμε να τα εξαφανίσουμε, αλλά και όσο περνάει ο καιρός θα εξέλισσονται πιο πολύ. Τι πρέπει λοιπόν να κάμουμε έμεις οι νέοι που βρεθήκαμε σε μια τέτοια εποχή; Να καθίσουμε να κλαίμε εκείνο που δεν είδαμε και που κατά τις πληροφορίες των παλαιών λογοτεχνών μας, έχασαμε, ή να φροντίσουμε να οργανώσουμε τη σκέψη μας, να δημιουργήσουμε τα καλλιτεχνή-

ματά μας, βγάζοντας ύλικό από την εποχή μας; Να καθίσουμε με σταυρωμένα τα χέρια και να κλαίμε σαν ύστερικά δεσποινίδια ή να ριχτούμε στη ζωή μας προσπαθώντας να τρυγήσουμε την όμορφιά και την ευτυχία που μπορεί να κλείνει μέσα της; "Εμείς νομίζουμε, πως τό τελευταίο.

"Αλλά έδω είναι ο κόμπος: "Υπάρχει όμορφιά, υπάρχει ποίηση, υπάρχουν ίδιοι ρυθμοί, χαρακτηριστικοί της σύγχρονης ζωής, που να βγήκαν από αυτή και να ανήκουσε άποκλειστικά σ' αυτή; "Εμείς πιστεύουμε άπολυτα πως υπάρχουν όλ' αυτά. Και τουτό χωρίς να έπικαλούμαστε τις γνώμες του "Αντρέ Μωρουά και του μεγάλου "Ιταλού αισθητικού Μπενεντέτο Κρότσε, οι όποιοι συμφωνάνε «στο ότι η εποχή μας έχει την ποίησή της, γιατί κάθε εποχή έχει την ποίησίς της και, φυσικά, την Τέχνη της.»

Οι εκπρόσωποι όμως της χρεωκοπημένης Τέχνης διαφωνούνε στο σημείο αυτό. "Η προοπτική τους φτάνει και σταματάει στο παλιό τραπάρι: «"Η Τέχνη για την Τέχνη». "Ο πολιτισμός μας έμχανοποιήθη, λένε, και κάθε όμορφιά, κάθε ποίηση έσβησε. Το άποστηρίζουν τόσο σοβαρά αυτό, ώστε έβγαλαν και τό συμπέρασμα ότι η ποίηση, η Τέχνη, έχρεωκόπησαν. "Ο,τι ήταν νά δοθη δόθηκε άπ' αυτούς, παρά πέρα, μηδέν !! Μά οι κύριοι αυτοί δεν έχουν άίσθηση της πραγματικότητας. Οι άρχές που πάνω στην Τέχνη υποστηρίζουν κι' αντιπροσωπεύουν βρίσκονται σε μεγάλη κατάπτωση, σε μαρασμό.

Σε μας τους νέους, είναι άδύνατο να άποδεχτούμε τη ζωή και την Τέχνη όπως οι παλαιοί τεχνίτες της εκφυλισμένης Τέχνης. Φυσικά, πρέπει να τους διαβάζουμε, αλλά υπό τον όρο η ιδεολογική μας βάση να μινε άπαρέγκλητα ματεριαλιστική. Οι παλαιοί λογοτέχνες άντλούνε ύλικό από κινήματα ήθικά κατασταλαγμένα μιν, αλλά χρεωκοπημένα. "Εμείς όμως που βλέπουμε την τέχνη σαν φαινόμενο κοινωνικό, κατεβαίνουμε πιο βαθειά, βάζοντας για βάση την άδιαφιλονίκητη άρχη πως όλες οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων διέπονται από συνθήκες εξέλιχτικές και οικονομολογικές.

Οι νέοι έχουμε ύποχρέωση να μιν άτενίζουμε παθητικά τη ζωή. Πρέπει να μπεινουμε σ' αυτή, να της δινόμαστε ολότελα. "Η Τέχνη μας πρέπει άπαραίτητα ν' αντικαθρεφίξει τις γερές, τις υγιεινές άντιλήψεις για τη ζωή. Μετέωρη, άνεξάρτητη άπ' τη ζωή, έξώκοσμη τέχνη, δεν είναι δυνατό να κατασοηθή. Πάντοτε πάλι, η Τέχνη μας πρέπει να εκφράζει τις εύγενικές και άνεκπλήρωτες επιθυμίες του συνόλου. Της μάζας.

Οι άντιλήψεις έμας των νέων, για τη ζωή και τη φιλολογία, πρέπει να ενε ρεαλιστικές.

"Όσο μπορούμε πρέπει ν' άποφεύγουμε τους παλιούς κανόνες ν' άπομακρυνόμαστε άπ' τις πατροπαράδοτες και βέβαιες φόρμες. Το καταλαβαίνουμε βέβαια πως, μια και καταπιανόμαστε με μια τέτοια τεράστια δουλειά, κάνουμε λάθη, πέφτουμε σε πολλά σφάλματα. Τι αξία όμως μπορεί να έχουν μερικά λάθη, μπροστά σε μιν άνθητινή άναδημιουργία;

Οι παλιές άντιλήψεις για την τέχνη βρίσκονται στο πρόθυρα της τέλειης χρεωκοπίας, ενώ η δική μας τέχνη, παρά τα λεγόμενα υπό των πολιών, περνάει μια περίοδο άνθητινης ζύμωσης, πλούσιας άπό δυνατότητες ολότελα άπρόοπτες.

ΠΑΝΟΣ ΣΠΑΛΑΣ

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΗΛΩΣΗ

"Η ύποδοχή που τό κοινό έκανε στο περιοδικό μας, ξεπέρασε και τις πιο αισιόδοξες προβλέψεις μας. Τα φύλλα που τυπώσαμε έξαντληθήκανε, κι' είναι τόση η ζήτησή τους που άπ' τό δεύτερο φύλλο άναγκαστήκαμε ν' αύξήσουμε τον αριθμό τους. Πολλά συχαρητήρια μας ήρθαν άπό παντού, πολλές ένθαρρύνσεις και μεγάλη προθυμία φανερώθηκε άπό τις δυνάτωτες πέννες του τόπου μας για να μας τιμήσουν με την τακτική συνεργασία τους.

"Όλες αυτές οι εκδηλώσεις έχουν τη σημασία πως τό φύλλο μας άναπλήρωσε πραγματικά ένα κενό, ικανοποίησε μιν άνάγκη, πού, εκτός άπό μας, πολλοί την καταλαβαίναν κι' εύχόντουσαν την ταχύτερη θεραπεία της. "Υστερα άπ' αυτά, αισθανόμαστε την ύποχρέωση ν' άπειθύνουμε ένα ολόκαρδο «εύχαριστώ» σ' όλους που με τον α'. ή β'. τρόπο μας τιμήσανε, μας συντρέξανε και μας ένθαρρύναν και να τους δηλώσουμε ότι καταλαβαίνουμε βαθειά τις ύποχρεώσεις που για μας δημιουργεί η εύγένεια κι' ό πνευματικός τους σύνδεσμος με μας.

ΚΛΑΡΑ ΤΣΕΤΚΙΝ

Όταν στο προηγούμενο φύλλο μας αποφασίζαμε τη δημοσίευσή της συνομιλίας Κλάρας Τσέτκιν με τον Λένιν, σχετικά με την Τέχνη, δεν φανταζόμαστε ποτέ πώς κλείνοντας τη συνεργασία αυτή, θα είμαστε κι' υποχρεωμένοι να κάνουμε τη νεκρολογία της μεγάλης γυναίκας, που πέθανε τον περασμένο μήνα στη Ρωσία.

Η Κλάρα Τσέτκιν εΐτανε μιὰ γυναίκα με σπάνια ψυχικά και πνευματικά χαρίσματα, με μεγάλη μόρφωση, με γερή και θαρραλέα πέννα και που εΐχε βάλει για σκοπό της ζωής της τὸ ξεσκλάβωμα τῶν καταπιεζομένων ἀδερφῶν της. Ἐχοντας πιστέψει στὸ Μαρξισμό, ἀγωνίστηκε πάντα στὴν πρώτη γραμμὴ γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ του. Ἐκλεγόταν χρόνια τῶρα βουλευτὴς στὴν πατρίδα της τὴ Γερμανία, καὶ μάλιστα στὶς τελευταῖες ἐκλογές εΐχε προεδρεύσει στὸ Ράϊχσταχ.

Ἡ καλύτερη τιμὴ που της ἔγινε, ἦταν τὸ πένθος που ὀλάκερη ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία ἔδειξε γιὰ τὸ θάνατό της κι' ἀκόμα ἡ εὐλάβεια καὶ συγκίνηση με τὴν ὁποία σκύβουμε πάνω ἀπ' τὸ νωπὸ ἀκόμα τάφο της, ὅλοι ἐμεῖς που ἀγωνιζόμαστε γιὰ τὴν ἰσότητα καὶ γιὰ τὴ λευτεριά. Σ' ἐρχόμενο φύλλο μας θὰ δώσουμε ἀναλυτικώτερες πληροφορίες γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο της, δημοσιεύοντας κι' ἄλλη της συνεργασία.

ΕΝΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Ἡ ψεύτικη λάμψη της παγκόσμιας οἰκονομικῆς συνδιάσκεψης, που ἔγινε τὸν περασμένο μήνα στὸ Λονδίνο, ἀφισενάπεράσει σχεδὸν ἀπρατήρητη γιὰ τοὺς πολλούς, καὶ μιὰ ἄλλη διάσκεψη, τὸ Συνέδριο που ἔγινε στὴν παλιά καὶ ἱστορικὴ πόλη της Δαλματίας,

τὴ Ραγούζα, ἀπὸ τοὺς καλύτερους ἐκπρόσωπους τῆς παγκόσμιας διανόησης. Κι' ὅμως ἀντίθετα με τὴν ἄλλη, που, ὅπως ἦταν φυσικὸ, κατάντησε σ' ἓνα μεγάλο φιάσκο, ἡ συνέλευση αὐτὴ τῶν διανοουμένων εΐχε πολὺ μεγάλη σημασία καὶ ἀρκετὰ θετικὰ ἀποτελέσματα. Πρῶτα πρῶτα ἔχουμε νὰ τονίσουμε τὴν ἀντρίκια στάση που ὅλοι οἱ συνέδριοι κράτησαν ἀπέναντι στοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Χίτλερ, που παρουσίαστηκαν τάχα σὰν ἐκπρόσωποι τῆς Γερμανικῆς διανόησης. Παρ' ὅλες τὶς λυσσώδικες προσπάθειές τους, εΐδανε πὼς μάταια πασκίζαν ν' ἀγιοποιήσουν τὸ μεσαιωνικὸ καὶ βάρβαρο καθεστῶς τοῦ πάλτρωνά τους, κι' ἀποχωρήσανε γιουχαϊζόμενοι ἀπὸ ὁλόκληρο τὸ συνέδριο, γιὰ νὰ παραχωρήσουν τὴ θέση τους σὲ πραγματικούς Γερμανοὺς διανοούμενους που παρευρισκόντουσαν.

Ἐπειτα ἀπ' αὐτὸ, ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε τὸ ἐξαιρετικὰ εὐχάριστο γεγονός, πὼς ἡ ἀνταλλαγὴ που ἔγινε στὶς γνώμες καὶ στὶς σκέψεις τῶν συνέδρων, ἀπόδειξε ὅτι ἡ παγκόσμια διανόηση, ἀπόδιωξε, γιὰ πρώτη φορὰ ἴσως, τὸ στενὸ ἔθνικιστικὸ χαραχτήρα που εΐχε γενικά, κι' ἄρχισε νὰ σκέπτεται ἐλεύθερα, πλατειά-ἀνθρώπινα καὶ νὰ καθοδηγεῖ ἀνάλογα τοὺς λαούς, σὲ πείσμα, βέβαια, τῆς φασιστικῆς ἀντίδρασης που πασκίζει νὰ ὑποτάξει ἀκόμα καὶ τὴ σκέψη καὶ τὴ συνείδηση καὶ τὴν Τέχνη, στοὺς «σκοπούς» της. Γιὰ πρώτη φορά οἱ διανοούμενοι ἔδειξαν πραγματικὴ καθολικὴ ἐνότητα ἀντιλήψεων, σκέψεων καὶ σκοπῶν. Κι' αὐτὸ εἶναι ἀκριβῶς που μᾶς ἐνθουσιάζει περισσότερο, γιατί πιστεύουμε πὼς ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας.

Δὲν θὰ περάσει πολὺς καιρὸς καὶ θὰ φανερωθοῦνε πραχτικώτερα τ' ἀποτελέσματα τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἐνότητας. Καὶ μ' αὐτὴ τὴν προσημονία, χαιρετίζουμε τοὺς Συνέδρους

που μαζεύτηκαν στὴ Ραγούζα τὸν περασμένο μήνα καὶ δὲ διστάσανε νὰ διακηρύξουν σ' ὅλο τὸν κόσμο θαρρετὰ τὴν ἀλήθεια, ὅτι ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψης καὶ τῆς συνείδησης καὶ ἡ Τέχνη, δὲν δεσμεύονται ἀπὸ ἔθνικὰ ὄρια, ἀπὸ κούφια παραδόσεις καὶ ἀπὸ ἀστεῖες προλήψεις καὶ πάρα πέρα ὅτι οἱ διανοούμενοι ἔχουνε καθήκον νὰ δείχνουνε στοὺς λαοὺς τὸν ἀληθινὸ δρόμο που θὰ τοὺς φέρει στὴν πραγματικὴν ἀδέλφωση καὶ στὸ καλύτερο αὔριο.

ΣΤΗΝ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Ὁ «διαλεχτὸς ἐσαγίστ καὶ κριτικὸς κ. Λ. Πηλιάτογλου» (δὲν τὸν ξεράτε;) μιλώντας μ' ὅλο τὸ τουπέ τῆς ὑψηλῆς του διαλεχτότητας ἀπ' τὶς στήλες ἐνὸς περιοδικοῦ τῶν «νέων», ὅπως αὐτοκελαμάρεται, λέει τὰ ἑξῆς βαθυστόχαστα πράματα:

«Εἰδικὰ στὸν τόπο μας αὐτὸ που λένε «μεταπολεμικὸς κοινωνιολογικὸς θεορῆς», δηλαδὴ ὁ ψευτοαριστερισμὸς, τὸ μόνο που κατῶρθωσε εἶναι νὰ καταστρέψει ὡρισμένα ἀληθινὰ ταλέντα: τὸν Ἀνθία, τὸν Κανελλή. (Ἐντὺχῶς που τὸ δικό του κριτικὸ ταλέντο ἔμεινε ἀνέπαφο). Ὅλοι οἱ ἄλλοι της κλίμας, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν δάσκαλο Βάρονα, οὔτε καὶ πρόκειται νὰ λογαριαστοῦν ὡς ἐργάτες τῆς λογοτεχνίας μας. Ἀδιάφορο ἂν νεαροὶ ἀγράμματοι κουφιοκεφαλᾶκηδες (χαῖρε λοιπὸν!) χάσκουν μπροστὰ στὸ ἔργο τους».

Ἐμεῖς μετὰ τὸ σημεῖμά μας αὐτὸ δὲν ἔχουμε κανένα σκοπὸ ν' ἀπαντήσουμε ἢ ν' ἀνασθενάσουμε τοὺς διανοητικοὺς ἀντανισμοὺς τοῦ κ. ἐσαγίστ. Κάθε ἄλλο. Θέλουμε μόνο νὰ παραδόσουμε τ' ὄνομά του στὴν ἀθανασία καὶ ὑστεροφημία, γιατί μὴ τὴν ἀλήθεια τοῦ ἀξίζει.

ΓΙΑ ΠΟΥ ΜΕ ΤΟ ΚΑΛΟ;

Τὸ περιοδικὸ τῶν «νεαρῶν ἐσαγίστ» καὶ τῶν «δεσποινιδίων που ξεκινᾶνε»—γιὰ ποῦ μετὰ τὸ καλὸ;—σ' ἔ-

να τελευταῖο του φύλλο, αὐτοθαυμάζεται «γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ του» (;;) καὶ χαιρεται ἰδιαίτερα μετὰ τὸ γεγονὸς ὅτι κατῶρθωσε ἂν καὶ ἐκδίδεται «μετὰ τὰ ἴδια μέσα του» καὶ παλεύοντας μετὰ χίλιες δυὸ ἀντιδράσεις καὶ μικροφιλοδοξίες, ὅπως λέει, νὰ μπεῖ—ἀλήθεια, κάπως κουτσαίνοντας—στὸ δεύτερο ἐξάμηνο τῆς ζωῆς του.

Κι' ὡς ἐδῶ, ὁ ψευτοναρκισισμὸς αὐτὸς δὲν πολυενδιαφέρει, παρὰ μόνο τοὺς συνδρομητὲς που προπλήρωσαν ὀλάκερη χρονιά. Μὰ πάρα-κάτω, λαβαίνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὅλα τὰ περιοδικὰ τοῦ εἴδους αὐτοῦ φυτεζοῦν καὶ πεθαίνουν στὸ 2ο ἢ 3ο φύλλο τους καὶ ὅτι, φυσικά, αὐτὸ που ἔζησε ὡς τὸ 7ο ἔκανε μεγάλο κατῶρθωμα, ἐπιτίθεται μετὰ κακεντρεχῆ δόση συκοφαντίας καὶ φθόνου κατὰ τῶν περιοδικῶν που εἶναι «Ἑλληνικά μόνο στ' ὄνομα καὶ Σοβιετικά στὴν οὐσία» καὶ που—τ' ἀφιλότιμα—«βγαίνουν δεκαπενθήμερα, πολυτελέστατα καὶ μετὰ πληθώρα σελίδων...γιὰ νὰ υποστηρίξουν τὴν ἀνατροπὴ καθεστώτων, τὴ διάσπαση τῆς ἐθνικῆς μας ἐνότητας καὶ τοὺς νέους που γράφουν γιὰ τὴν κολλεκτιβιστικὴ διανόηση».

Ἄν εἶχαμε νὰ κάνουμε μ' ἀνθρώπους καλῆς πίστεως κι' εἰλικρινεῖς, θὰ τοὺς ρωτούσαμε νὰ μᾶς ποῦνε μερικὰ πράματα, ὅπως λ. χ. πὼς τὴ φαντάζονται καὶ που τὴ βρίσκουν αὐτὴ τὴν περίφημη «ἐθνικὴ ἐνότητα» καὶ ποιοὶ εἶνε κείνοι που τὴ διασποῦν στὴ σημερινὴ κοινωνία, βάζοντας πάνω ἀπὸ κάθε τι τὰ συμφέροντα καὶ τὴν καλοπέρασή τους; Κι' ἀκόμα, ἡ διανόηση ἐνὸς τόπου ἀπὸ ποῦ βγαίνει, τί καθρεφτίζει καὶ ποιά εἶναι ἡ ὑποχρέωση καὶ τὸ καθήκον αὐτῶν που τὴν ἐκπροσωποῦν; Τέλος θὰ τοὺς ρωτούσαμε, ἂν ξέρουν νὰ μᾶς ποῦν, γιατί διαβάζονται περισσότερο τὰ φύλλα που ζητοῦν τὴν ἀλήθεια καὶ δὲν διστάζουν νὰ τὴ λένε, ὅσο

κι' αν είναι πικρή στο «κρατούν καθεστώς»;

Είμαστε βέβαιοι πως έτσι θα βρίσκανε μονάχοι τους την απάντηση στην κάθε άπορία τους και δε θα γράφανε παιδιάστικες αφέλειες, που δεν κάνουνε τίποτ' άλλο, εκτός να προδώνουν την κακεντρέχειά τους. 'Ακόμα περισσότερο νομίζουμε ότι μπορούσε έτσι να βρουν και το δρόμο τους, πράμα που φαίνεται πως δεν το κατωρθώσανε ακόμα, αν και διαλαλοδνε πως έχουνε «κατευθύνσεις» και «αρχές».

Είναι, φοβερό να βλέπεις πως πεθαίνει σίγουρα με τη δηλητηριασμένη αναθυμίαση ενός βούρκου, και να θυμιάζεις μωσκολίβανο για να φύγει πρόσκαιρα ή βρώμα, νομίζοντας με αυτοθαυμασμό πως κάτι κάνεις για να σωθείς.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΡΧΙΑ

Διαβάζουμε συχνά τον τελευταίο καιρό, ότι τάχα στην εποχή μας, περισσότερο από κάθε άλλη, επικρατεί μια πνευματική και διανοητική αναρχία, που εκδηλώνεται ιδιαίτερα στην Τέχνη, στην Ποίηση, στη Φιλολογία και γενικά στα Γράμματα. 'Όσοι διαπιστώνουν το γεγονός αυτό, εκφράζουν διάφορες ανησυχίες για το μέλλον και τονίζουν πως αυτό κατά την άστική τους αντίληψη δεν σημαίνει τίποτ' άλλο, παρά κατάπτωση του διανοητικού επιπέδου και ψυχικό εκφυλισμό των συγχρόνων διανοουμένων, αλλά και γενικά του κοινού που τους παρακολοθεϊ, τους διαβάζει και που επικροτεί τις τάσεις και τις εκδηλώσεις τους.

Είναι φανερό πως οι άγαθοι άνθρωποι που έχουν τέτοιες αντιλήψεις πεφτουν έξω, γιατί ή δεν ξέρουνε ή δεν θέλουνε να εξετάσουν τα πράγματα απ' την αληθινή τους όψη και να τα τοποθετήσουνε εκεί που πρέπει. Και πρώτα—πρώτα κανείς, μας

φαίνεται, δε μπορεί ν' αμφισβητήσει πως σήμερα ζούμε μιάν έντονη πνευματική και δημιουργική ζωή, περισσότερο ίσως από κάθε άλλη φορά. Τώρα, αν ή πνευματική αυτή ζωή παρουσιάζει χτυπητή διαφορά κατευθύνσεων και σκοπών, σ' αυτό βέβαια δε φταίει καμμιά «διανοητική αναρχία», γιατί άπλου στατα τέτοια—σάν κάτι το ξεχωριστό και ιδιαίτερο—δεν υπάρχει, αλλά ή **κοινωνική αναρχία** που βασιλεύει σήμερα παντού σχεδόν και που πατρωνάει, όπως είναι φυσικό, και την Τέχνη και κάθε άλλη πνευματική εκδήλωση. 'Όσοι βλέπουν την αλήθεια και την πραγματικότητα, είναι επόμενο να εμπνέονται απ' αυτήν, αφού δεν υπάρχει μεγαλύτερη και θετικότερη πηγή εμπνεύσεως, και να δημιουργούν ανάλογα. Οι άλλοι, που ένσυνείδητα ή άσυνείδητα υπηρετούνε την αντίδραση, δεν θέλουνε ν' αναγνώρισουν τη βάση, την αξία και τη σημασία της δημιουργίας των πρώτων και ζητάνε την εμπνευσή τους στις παλιές εκείνες πηγές, που στέρεψαν από καιρό, δημιουργώντας πάνω στα καθιερωμένα μοτίβα και τα γνωστά χνάρια. Βάλτε πλάι σ' αυτούς και τους «μετριοπαθείς» εκείνους, που δεν έχουν το ψυχικό σθένος να είναι είτε με την αλήθεια, είτε με την ψευτιά, ή να προσαρμοστούν με το ρυθμό της εποχής μας, ή να μεταπηδήσουνε στην άραχνιασμένη αντίδραση και που θέλουνε να συμβιάσουν τα άσυμβιάστα, δημιουργώντας έρμαφρόδιτα. Θα δητε τότε την εικόνα που τρομάζει τους άστους μας, μέχρι που να φωνάζουνε ύστερικά πως «χάλασε ή πλάση» κατά τρόπον ά-

θεράπευτο και στο διανοητικό άκόμα επίπεδο.

Έν τούτοις φανταζόμαστε πως αν θέλανε να μας παρακολοθήσουν κάπως στη σκέψη, θάβρισκαν εύκολα και την αίτία του «κακού» και τη θεραπεία του. 'Η «άταχτη» πνευματική παραγωγή δεν είναι παρά ένα **φαινόμενο** της κοινωνικής αναρχίας, που είπαμε πάρα—πάνω. 'Όστε, αντί να μοιρολογοϋμε τις άλληλοσυγκρουόμενες κατευθύνσεις της, καλό νομίζουμε θάτανε, να μη ντρεπόμαστε να γυρεύουμε τίμια κι' αντίκρια τη θεραπεία της κοινωνικής αυτής αναρχίας, δηλαδή της ρίζας του «κακού». 'Ας ψάξουμε να βρούμε ποιός τη δημιουργεί, ποιός τη δυναμώνει και πως θα μπορέσει να ίσοπεδωθεί και να λείψει όλοτελα και για πάντα. Θα δοϋν, όσοι ένδιαφέρουνται, πως με την ίσοπεδωση αυτή και ή τέχνη και κάθε πνευματική εκδήλωση, σάνκοινωνικές λειτουργίες και φωτεινές εκδηλώσεις κοινωνικής ζωής που είναι, θα παρουσιάσουνε και την όμοιομορφία και την κοινότητα των κατευθύνσεων και των τάσεων που χρειάζεται να έχουν, αφού θα έχουν κοινές τις πηγές των εμπνεύσεων.

Έτσι θα πάψουν τα μοιρολόγια για την «πνευματική αναρχία» της εποχής μας και οι άδικοι φόβοι για το διανοητικό τάχα εκφυλισμό που μας όδηγεϊ.

ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ... ΜΑΣΣΟΥΝΤΕΣ

Καλοθρεμμένη απ' τη γενναία επιχορήγηση που της δίνει ο Χίτλερ, μας έφτασε ή Έλληνίδα ύψίφωνος της κρατικής όπερας του Βερολίνου, Μαργαρίτα Πέρα. 'Όπως ήταν φυσικό, δεν πρόφτασε να πατήσει το πόδι της στη δύστυχη Ελλάδα, και έσπευσε, όπως όλοι οι... μεγάλοι, να κάνει δηλώσεις και αντί να περιοριστεί με τη μουσική, είπε ένα σωρό λιβανίσματα για το καθεστώς που της δίνει το μάσημα. Δεν υπάρχει άμφιβολία πως φεύγοντας απ' το Βερολίνο, θά πήρε άνάλογες όδηγίες και, εύσυνείδητη καθώς φαίνεται να είναι, θέλησε να τις κρατήσει μ' εύλαβεια και προθυμία.

Εκείνο όμως που άδικεί την έξυπνάδα της είναι το ότι έπρεπε πρώτα να ρωτήσει και να μάθει τί άνεμος φυσάει στην Ελλάδα κι' αν οι Έλληνες είναι διατεθημένοι να ακούσουν τ' άερολογήματά της. Ξέρουνε δά όλοι έδω κάτω τί συμβαίνει στη Γερμανία και δεν έχουν ανάγκη από την ύποπτη ρεκλάμα μιας τραγουδίστρας για να σηματούσουν γνώμη.

'Όστε καλά θα κάνει ή δεσποινίδα Πέρα να μη βγάλε ή άλλη ταιμουδιά για το καθεστώς της τρομοκρατίας, για να μην ακούσει απ' τους άδιόρθωτους ουμπατριώτες της τό: Μακάριοι οι... μασσοϋντες κλπ...

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Στη σελίδα 43, στήλη α', σειρά 22η πρέπει μετά την τελεία να διαβαστεί: «Τότε ο Άλη Μπερντί έρριξε κατά γής το πεπόνι, και το πεπόνι άνοιξε κι' οι σφιγγες πέσανε άπάνω στους γυμνούς άντρες»

ΣΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΜΑΣ

Γιάννη Καλογιάννη, Σκιάθο.— Η μελέτη σου καλή και θα δημοσιευτεί. Αν έχεις, στείλε και κάτι άλλο παρόμοιο. Συνδρομή σου λάβαμε και σ' ευχαριστούμε. **Νώνταν Λιώκη**.— Πήραμε ένα τραγουδι σου, τή «Φάμπρικα». Τό βρήκαμε καλό και θα το δημοσιεύουμε αν τοῦ διορθώσεις τό τελευταίο τετράστιχο και τό μέτρο του σέ δυό—τρεις ἄλλους στίχους, πού χαλάει. Στείλε μας και κάτι ἄλλο δικό σου. **Σωκράτην Λεωτσάκον**.— «Τῆς ἀγάπης τό κλάμα» εἶναι ἕνα κοινό τραγουδι κλάψος, πού δέν εἶναι γιά μας. Πρόσεξε πολλά μετρικά σου λάθη, καθώς κι' εκφραστικά, ὅπως «τή θεία 'ναλαμπή», «στοῦ πόνου τόν ἄπειρο λυγμό» κι' ἄλλα. **Σύλλογον Λαϊκῆς Βιβλιοθήκης ἢ «Ἀθηνά» Καρδίτσας**.— Θά σᾶς στέλνουμε τό φύλλο μας. **Προλετάριον ἐπιστήμονα**.— Σέ πολλά ἔχεις δίκιο, ἀλλά λές και μερικῆς ὑπερβολές, ὅπως γιά τήν καθιέρωση τοῦ λατινικοῦ ἀλφάβητου κ. ἄ. Εἰδικός συνεργάτης, μας γλωσσολόγος, θ' ἀσχοληθεῖ μέ τό θέμα αὐτό σ' ἐρχόμενο φύλλο μας, ἐπειδή ἔχει γενικότερο ἐνδιαφέρον. **Τάκην Μαυροκέφαλον, Τρίπολιν**.— Τό τραγουδι σου «Μικροαστοί» πολύ καλό και δημοσιεύεται. Φύλλο στή Σπάρτη στείλαμε. Περιμένουμε νέα σου συνεργασία και ἐνέργειές σου γιά τό «Λυτρωμό». **Κώσταν Δρέπανον, Ἄλμυρον**.— Γράμματα σάν τό δικό σου εἶναι γιά μας ἢ καλύτερη ἱκανοποίηση γιά τόν ἀγῶνα μας, γιατί βλέπουμε πῶς τό κήρυγμα τοῦ «Λυτρωμοῦ» ἐνθουσίασε πραγματικά τούς νέους πού «πιστεύουν» και ἀγωνίζονται γιά ἕνα καλύτερο αὔριο τῆς ἀνθρωπότητας. **Π. Ζασιμαῖον**.— «Ὁ γιός τοῦ δουλευ-

τή» εἶναι ἕνα τραγουδι πολύ προχειρογραμμένο και στό ὅποιο ὁ ἐνθουσιασμός σου σέ παρέσυρε σέ πολλά λάθη και σέ μιάν ἄσκοπη πολυλογία. Πρόσεξε ἐκφράσεις σάν αὐτή: «Τό βλέπ' μικρό» κ. ἄ. και στείλε μας κάτι ἄλλο δικό σου πιό δουλεμένο. **Γιάννη Παροδίτην**.— Σέ συχαίρουμε και σ' ευχαριστούμε γιά τό γράμμα σου πού θά θέλουμε νά τό δημοσιεύουμε ὀλάκερο, ἄν εἶχαμε διαθέσιμο χῶρο. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ὁ «Λυτρωμός» ἐνθουσίασε ὄσους τόν διάβασαν, γιατί εἶναι ἕνα περιοδικό πού πραγματικά ἔλειπε. Φρόντισε νάρθεις νά μας γνωρίσεις. **Χρῆστον Τσαπάλαν**.— Ἀπό τά ποιήματά σου καλύτερο τό «Βουλευβάρτο» και τό κρατοῦμε. Περιμένουμε τίς μεταφράσεις σου. **Γιώργον Μουτάφην, Χίον**.— Δημοσιεύονται. Περιμένουμε γράμμα σου. **Β. Τήνιον**.— Τό διήγημά σου καλό και θα δημοσιευτεί. **Γιάννη Ντεγιάννη**.— Ἀπό τά τραγουδιὰ σου καλύτερο τό «Στά χέρια μου ἔχω ἕνα κατοστάρικο», μά κι' αὐτό ὄχι ἄρτιο. Ἀπό σένα περιμένουμε κάτι πιό καλό. **Νίκον Τσαπῆν**.— Τό «ἀδικοχυμένο αἷμα», εἶναι διήγημα ἀξιοπρόσεχτο, πού ὄμως τό ζημιώνει κάτι τό δογματικό πού ἔχεις στίς ἐκφράσεις σου. Πρόσεξε ν' ἀφίνεις τήν ἐννοια, τήν οὐσια αὐτοῦ πού θέλεις νά πεις, νά βγαίνει μόνη της και στείλε μας κάτι ἄλλο δικό σου. **Μήτσον Παντούλην, Μασσαλίαν**.— Συνδρομή σου λάβαμε και σοῦ στείλαμε φύλλο. Εὐχαριστούμε και περιμένουμε ἐνέργειές σου. Ὁ Δημ. σοῦ γράφει ἰδιαιτέρως.

Σ' ὄσα ἄλλα γράμματα και συνεργασίες πήραμε ὕστερα ἀπ' τίς 5 τοῦ μήνα θ' ἀπαντήσουμε στό ἐρχόμενο.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Ἀναγγέλουμε και κρίνουμε κάθε βιβλίο πού μᾶς στέλνεται σέ δυό ἀντίτυπα.

Ἄνας Κατοίγρα.— «Ἐρως—Γάμος».

Νικ. Καββαδία.— «Μαραμποῦ» ποιήματα.

Λεων. Ραζέλου.— «Τῆς ἐποχῆς και περασμένα» διηγήματα.

Γ. Τσουκαλά.— «Παιδικό θέατρο»

Ν. Προεστόπουλου.— «Τρεις Ἰνδιάνικοι Μῦθοι» μετάφραση.

Τοῦ ἴδιου.— «Ροῦμπερτ Μπρούκ» ποιήματα μεταφρασμένα.

Γ. Σ. Δούρα.— «Τραγούδια τῆς ζωῆς» ποιήματα.

Γ. Κ. Σπυριδάκη.— «Λαογραφικά σύμμεικτα ἐκ Σητείας Κρήτης».

Κ. Κοκόροβιτς.— «Ὁ κύκλος τῶν ἀντιθέσεων» ποιήματα.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΓΓΛΙΚΩΝ ΜΠΙΣΚΟΤΩΝ

“ΕΞΑΡΧΟΣ,”

ΑΘΗΝΑΙ-ΙΑΚΧΟΥ 14

*

*

ΔΗΛΩΣΗ

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΣΤΙΣ 15 ΚΡ.ΘΕ ΜΗΝΑ

ΥΙΟΙ ΔΗΜ. ΑΝΤΩΝΟΓΛΟΥ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΙ ΟΙΚΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ευλεία Κόντρ-πλακέ, Ραδιόφωνα, Ἐξαρτήματα Γραμμοφώνων κ. λ. π.

ΑΘΗΝΑΙ ΔΩΡΟΥ 106.
ΟΜΟΝΟΙΑ